Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 146 (7536). ● 31 июль, 1981 йил ● ЖУМА ● Баҳоси 2 тийин.

КПСС XXVI СЪЕЗДИ ҚАРОРЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРАМИЗ

КОНКУРС СОВРИНИ — ТОШКЕНТЛИКЛАРДА

Машинада сут соғиш операторларининг X республика конкурси бўлиб ўтган «Красний водопад» экспериментал базасида фахрли соврин — Ўзбекистон Қишлоқ хўжалиги министрлигининг кубоги тантанали вазиятда Тошкент области командасига топширилди. Областимиз шарафини ҳимоя қилган машинада сут соғиш бўйича энг яхши операторлари Калинин районидаги «Бўзсув» совхозидан Сабоҳат Сотимова, Коммунистик районидаги «Правда» колхозидан Екатерина Пак, Ғалаба районидаги «Огонёк» совхозидан Магдалена Пос, «Красний водопад» экспериментал базасидан Риза Суюнов, Ғалаба районидаги Волков номли совхоздан Екатерина Беляева ва Чиноз районидаги «Чиноз» наслчилик совхоз-техникумидан Раҳимжон Содиқов яна бир карра ўз маҳоратларини намойиш қилдилар.

Областимиз вакиллари бу маҳорат синови бошланиши арафасидаёқ энг яхши иш кийимлари учун 10 балл олишга муваффақ бўлдилар. «Тандем» соғиш установкасида ишлашда Раҳимжон Содиқов ўз касбининг устаси эканлигини кўрсатди. У бухоролик Тўхта Тошев қатори энг юқори балл олди. Бу икки соғувчи Харьковда ўтказиладиган машинада сут соғиш операторларининг Бутуниттифоқ конкурсида республикамиз шарафини ҳимоя қилиш ҳуқуқини қўлга киритди.

Кўчма аппаратларда сут соғиш бўйича мусобақаларда самарқандлик Ойша Туропова биринчи, сурхондарёлик Мингул Азимова иккинчи ўринларни олишди. Улар ҳам энди Бутуниттифоқ конкурсида иштирок этадилар.

Конкурс иштирокчилари республика Қишлоқ хўжалиги министрлиги дипломлари ва қимматбаҳо совғалар, ғолиблар эса ВЛКСМ Марказий Комитетининг «Ёш илғор чорвадор» нишони ва Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитетининг Фахрий ёрлиқлари билан тақдирландилар.

Энди ўн саккиз баҳорни қаршилаган бухоролик Манзура Қурбоновага Тошкент область комсомол комитетининг «Умид» соврини топширилди.

Ю. ЮДИН.

6 МЕТРЛИ «ДАЛА МАЛИКАСИ»

Ғалаба районидаги «Ўзбекистон ССР беш йиллиги» совхозида силосга маккажўхори ўрила бошлади. Аъло Махунов бригадасининг далаларидаги маккажўхорининг бўйи олти метрга етди. Комбайнчи Кенжижон Сулаймонов бир кунда бир гектардан зиёд майдоннинг ҳосилини ўриб-йиғиб олмоқда.

Бу ерда илк бор янги «Узбекская-100» маккажўхори нави етиштирилди. Ўзбекистон чорвачилик илмий-тадқиқот институтининг олимлари яратган бу навнинг ҳар бир тупида 3—4 тадан сўта бор. Ҳар гектар ер 800 центнер—одатдагидан икки баравар кўп кўк поя бермоқда.

Ўрим-йиғимда илк бор поток метод жорий этилди. Бир вақтда уч ишни—ўриш, жойлаш ва пояни тележкага ағдарувчи янги механизмлардан фойдаланилмоқда. Бригада мавжуд имкониятларни ҳисоблаб чиқиб, 100 гектар даладан 8 минг тонна силос тайёрлашга қарор қилди. Бу умуман хўжалик бўйича аввалда мўлжаллангандан 500 тонна кўпдир.

(ЎзТАГмухбири).

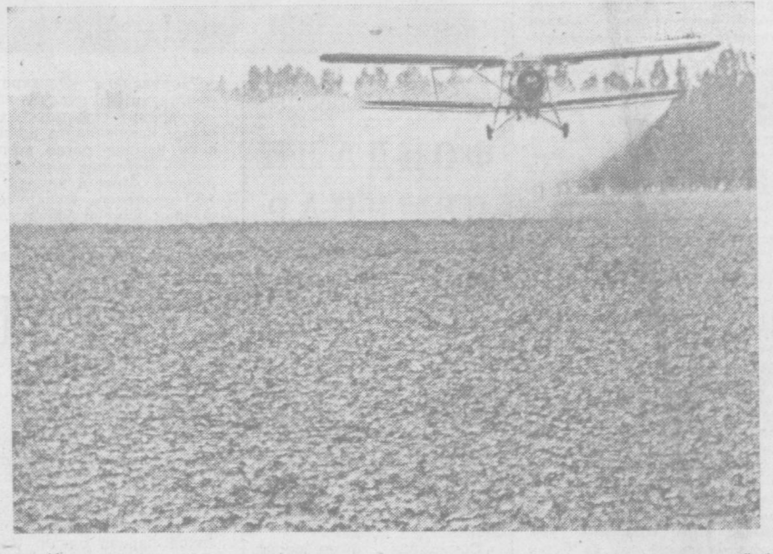

Ғалаба районидаги «Ўзбекистон ССР беш йиллиги» совхози пахтакор ва механизаторлари бутун куч ва имкониятларни ғўза парваришини жадаллаштиришга қаратганлар. Суратда: совхознинг 1-бўлимида зараркунандаларга қарши самолётда дори сепиляпти.

СЕВИНЧ

МЕХАНИЗАТОР йигит насос двигателини юргизиб юборди. Лаҳза ўтмай беш-олти метр баландликка кўтариб берилган сув ўқариқдан эгатлар томон югура бошлади. Сувчилар Жўлбой Бозорбоев, Ҳайитбой Ўрмонов, Норин Сафаров, Мурод Дадабоевлар қулоқларни тайёрлаб қўйишган эди. Шунинг учун оби-ҳаёт ариқлардан аста жилдираб оқа бошлади.

Мўътабар Иброҳимова сувчиларнинг ишга тушганлигидан кўнгли таскин топди. Икки кундан бери унинг хаёли шунда эди. Бу пахта пайкаллари бетон каналидан баландликка жойлашган, янги ўзлаштирилган ерлар эди. Бригада аъзолари Далварзин чўли бағридан юлиб олинган бу ерларга илк бор чигит қадашди. Ғўза ниҳолларини шона, гул ва кўсаклар билан безаш учун ҳазилакам тер тўкишмади. Кейинги пайтда ҳарорат муттасил кўтарилиб борганлиги туфайли каналдан сув чиқарадиган битта насоснинг қуввати камлик қилиб қолди. Шунинг учун қўшимча насос ўрнатишга тўғри келди.

Мўътабар янги ўзлаштирилган ерларнинг хусусиятини яхши билади. Улар ҳали «ўтирмаган», каттароқ сув қўйилса, ўпқон ҳосил бўлиб, ғўзалар тупроқ билан аралашиб кетиши мумкин. Аммо суғоришни кечиктириб юбориш ҳам асло мумкин эмас. Бу жазирамада бир-икки кундаёқ шона ва гуллар тўкилиб кетиши ҳеч гап эмас.

Бекобод районида «Оқ олтин» совхози ташкил этилиши биланоқ Мўътабар Иброҳимовани биринчи бўлимдаги бригадага бошлиқ қилиб тайинлашди. У олий маълумотли мутахассис, «Ленинград» совхозида бир неча йил ишлаб, тажриба орттирган эди. Бироқ янги ўзлаштирилган ерларда пахта етиштириш осон эмас экан. Дастлабки йили улар ҳар гектар ердан 20 центнердан чўл «оқ олтин»ини йиғиштириб олдилар. Аста-секин бригадада ҳосилдорлик орта борди. Бригада бошлиғининг пахта етиштиришдаги шавкатли меҳнати муносиб баҳоланди. Ўнинчи беш йиллик якунларига кўра у учинчи даражали Меҳнат Шуҳрати ордени билан мукофотланди.

Бу йил бригада аъзолари 85 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 40 центнердан «оқ олтин» етиштириш мажбуриятини олганлар. Юксак мажбуриятга яраша мўл ҳосил тўплаш учун кўп иш қилинди. Механизаторлар Муродилла Нортошев ва Тоҳиржон Ниёзовлар ғўза қатор ораларига 6 марта ишлов беришди. Бригада сувчилари ҳам кун-тун пахтазор қўйнида.

Мўътабар ўқариқда шовуллаб оқаётган сувга юз-қўлини ювиб, яна дала айланишга тушди. Бўлиқ, сершоҳ ғўзалар кўм-кўк яшнаб турибди. Уларнинг япроқлари остида кўсаклар маржони кўзга ташланиб қолади. Бригада бошлиғининг нигоҳи ҳар гал бу мўл ҳосил нишоналарига тушганда унинг офтобдан қорайган чеҳрасига табассум югуради.

Р. ЭСОНОВ.

ИНОБАТНИНГ ИЗДОШЛАРИ

АСЛ ДЕҲҚОН тадбиркорлик билан ишлаб, ҳар қандай шароитда ҳам мўл ҳосил етиштиради. КПСС XXVI съезди делегати Бўка районидаги «Ленинобод» колхозининг бригада бошлиғи Инобат Ҳожибекова ана шундай миришкорлардан. Бригаданинг 65 гектар пахта майдони бор. Моҳир пахтакор бошлиқ деҳқонлар чигит экишни ўз вақтида ўтказиб, асосий майдонларда кўчатларни бутлаб олгач, парваришни ҳам эрта бошладилар. Шунинг учун ҳам ҳозирги кунда далалардаги ғўзалар мўл ҳосилдан нишона бериб турипти.

— Ҳар гектаридан 55 центнердан «оқ олтин» етиштиришга аҳд қилганмиз,—дейди Инобат опа, — Ҳозиргача ғўзаларимизга беш маротаба комплекс ишлов берилди. Тўғри, бу йил деҳқончилик учун бир мунча ноқулай келди. Лекин уста пахтакорлар билан бамаслаҳат ишлаб қийинчиликларни енгмоқдамиз. Область партия комитети, область ижроия комитетининг Мурожаати асосида культивация, суғориш, озиқлантириш ишларини вақтида, сифатли ўтказишга қаратилган тадбирлар кўрилди.

...Бригада далаларини айланган киши ҳақиқатан ҳам агротехника тадбирлари сифатли бажарилаётганлигига ишонч ҳосил қилади. Ҳар туп ғўзада 5—6 тадан кўсак бор. Экинни минерал ўғитлар билан озиқлантириш эрта тугалланганлиги, маҳаллий ўғит шарбат усулида берилаётганлиги учун ҳам ҳосилга-ҳосил қўшилмоқда.

Колхозда бу моҳир пахтакорнинг издошлари кўп. Узоқ Саидов, Асатулла Ўролов бошлиқ бригадалар ҳам ҳар гектаридан 50 центнердан «оқ олтин» етиштириш иштиёқида фидокорона меҳнат қилмоқдалар. Бу бригадаларнинг далаларида ҳам ўрта ҳисобда 130—135 минг тупдан кўчат сақлаб қолинди.

Ғўза қатор ораларига ишлов беришда Жонон Байрамов, Амирқул Тўраев, Қўчқор Раҳматов сингари механизаторлар, айниқса, жонбозлик кўрсатмоқдалар. Улар тракторларни моҳирлик билан бошқариб, культивацияни тобида ўтказиб, сувчилар учун кенг иш фронтини яратдилар.

Ҳамма бригадаларда ғўзани кечаси-кундузи қондириб суғоришга катта эътибор берилаётир. Механизаторлар, сувчилар ўртасида ўзаро социалистик мусобақа кучайтирилган. Дала шийпонларида олиб борилаётган оммавий-сиёсий ишларнинг моҳияти зиммага олинган юксак социалистик мажбуриятларнинг бажарилишига қаратилгандир.

— Биз, — дейди колхоз раиси Х. Носиров, — ҳар гектаридан 40 центнердан хирмон кўтариш ниятидамиз. Шу мақсадда қўшнимиз «Партия XIX съезди» колхози билан мусобақа ўйнаганмиз. Бу колхоз деҳқонларининг вакиллари бундан бир муддат илгари хўжалигимизда бўлиб, мусобақа шартлари қандай бажарилаётлигини текширишдан ўтказиб қимматли маслаҳатлар берган эдилар. Яқинда биз ҳам бу хўжаликда бўлиб, кўпгина фойдали тажрибаларни ўргандик. Мусобақанинг оммавийлиги, таъсирчанлигини ошириш учун бундан буён ҳам астойдил ҳаракат қиламиз.

З. ОТАХОНОВ.

ОБЛАСТЬ ПАРТИЯ КОМИТЕТИДА КЕНГАШ

Тошкент область партия комитетида шаҳар ва район партия комитетлари идеология иши билан шуғулланувчи секретарларининг кенгаши бўлиб ўтди. Унда коммунистларга марксча-ленинча таълим бериш системасини қайта қуриш масалалари муҳокама қилинди.

Кенгашда Чирчиқ шаҳар партия комитетининг секретари Н. К. Савченко, Оҳангарон район партия комитетининг секретари Ш. П. Қаршибоева ва Куйбишев район партия комитетининг секретари Н. И. Ткаченко сўзга чиқдилар.

Кенгаш қатнашчилари ўзаро тажриба алмашдилар.

Кенгашда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети пропаганда ва агитация бўлимининг сектор мудири И. Р. Раҳмонқулов сўзга чиқди.

Тошкент область партия комитетининг секретари А. М. Хўжаев кенгашга якун ясади.

САБЗАВОТ КАРВОН-КАРВОН

Халқимиз деҳқонларни бойлик яратувчилар, ноз-неъмат ижодкорлари, деб таърифлайди. Айни кунларда бахмалдек товланиб турган кенг сабзавот пайкаллари, боғ-роғларни айлансангиз, деҳқонлар бу таърифга лойиқ иш қилаётганликларининг гувоҳи бўласиз. Баҳор фақат пахтакорларгагина эмас, сабзавоткорлар, боғбонлар олдига ҳам бир мунча қийинчиликларни кўндаланг қилиб қўйди. Ҳаво паст келиб, устма-уст ёғингарчилик бўлганлиги, ҳароратнинг кескин кўтарилиб, яна бирдан пасайиб кетиши туфайли помидор, бодринг экинларининг ривожи, ҳосил тугиши кўнгилдагидек эмасди...

— Бугунги кунда,—дейди Калинин район қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариш бошқармасининг бошлиғи Ж. Ҳайдаров мамнунлик билан, — деҳқонларимиз ўзларининг бор тажриба, маҳоратларини ишга солиб, бу қийинчиликларни енгдилар. Зиммага олинган юксак социалистик мажбуриятнинг бажарилишини таъминлайдиган ҳосил етиштириш учун қатор қўшимча тадбирлар амалга оширилди. Натижада ўсимликнинг ривожланишида қолоқлик бартараф этилди. Қишлоқ хўжалик зараркунандаларига қарши кўрилган тадбирлар натижаси қувончли бўлди. Катта-катта майдонларда мўл ҳосил пишиб етилди.

...29 июль эрталабдан бошлаб район марказига сабзавот маҳсулотлари ортилган қизил карвонлар кириб кела бошлади. Уларга «Аҳолига мўл-кўл сифатли сабзавот етказиб берамиз!», «Ўн биринчи беш йилликнинг биринчи йили план топшириқларини ортиғи билан бажарамиз!», «КПСС XXVI съезди қарорлари — ҳаётга!», «Сафимизда қолоқлар бўлмайди!» деган шиорлар ёзилган эди.

Кўп ўтмай картошка, помидор, бодринг, сабзи, мева ва бошқа маҳсулотлар ортилган машиналар карвони Чилонзор районига етиб борди.

Шу куни район қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари шаҳар аҳолисига 200 тоннадан ортиқ сабзавот, мева етказиб бердилар. Бунда «Партия XXI съезди», «Иваново», Гагарин номли совхозлар, Калинин номли, «Москва», Куйбишев, Оржоникидзе номли колхозларнинг ҳиссалари катта бўлди. Коммунистик мўл-кўлчиликни вужудга келтириш учун бошланган мусобақада олдинда бораётган бу хўжаликлар яқин кунлар ичида сабзавот планларини бажариш арафасида турибдилар.

Бу йил районда картошкадан, айниқса, мўл ҳосил етиштирилди. Ҳозиргача район давлатга бир ярим йиллик план миқдорида картошка топширди. Шу кунларда икки йиллик план миқдорида картошка тайёрлаш учун қизғин кураш бораётир. Кечки сабзавот экинлари парвариши кучайтирилган.

Бу йил давлатга 130 минг тонна сабзавот маҳсулотлари етказиб беришга, боғ-роғлар ҳосилдорлигини оширишга астойдил бел боғлаган Калинин районининг азамат қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари янги ютуқлар сари дадил бормоқдалар.

— Далаларимизда ҳосил чўғи мўл, — дейди Ж. Ҳайдаров. — Бундан буён сабзавот карвонлари ҳар ҳафтада ташкил этиб турилади. Деҳқонларимизнинг, соҳибкорларимизнинг пешона тери билан етиштирилган ноз-неъматларнинг энг сара хили шаҳарликларга!

Ҳимматингизга балли, Калинин районининг фидокор деҳқонлари!

Н. РИҲСИЕВ.

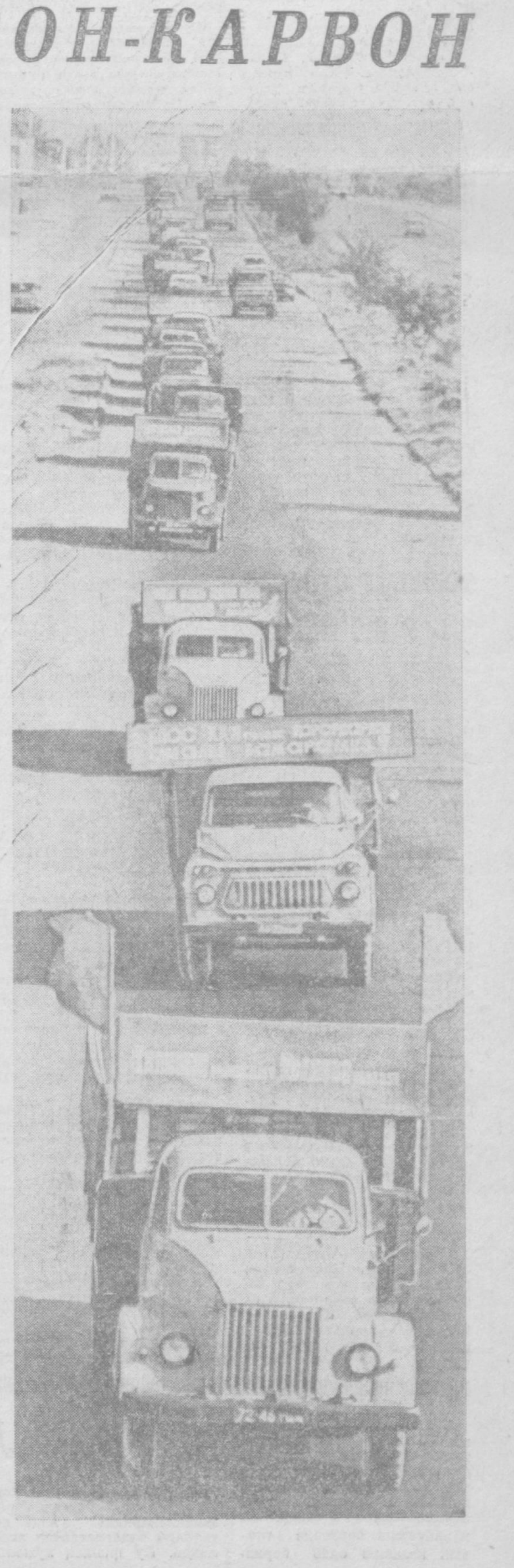

Суратда: сабзавот карвонлари.

А. Абалян фотолари.

АЛП ОДИМЛАР...

УЛКАН тоғлар чашмасидан бағри тўлган Сирдарё суви Бекободга етгач бир тўхтаб, сўнг поёнсиз пахтазорларга, боғларга шошади. Унинг салқин нафаси саратон шаштини қайтаргандай... Шу сабаб дарё бўйидаги ҳиёбонлар сўлим бир масканга айланган. Бугун бу жойларнинг файзи бошқача. Бекобод металлурглари ҳузурига шу сўлим ҳиёбонлардан ўтиб бориладн.

Ўлмас Турсунов ва унинг беш мингдан зиёд ҳамкасб дўстлари мана шу ҳиёбондан комбинатга қатнайдилар. Смена тугагач, Ўлмас ака билан бу ерга келдик.

— Донолар инсон меҳрини қуёш тантилитига қиёслаган эканлар, — дейди у хаёлидаги фикрини давом эттираётгандай. — Қаранг, шу дарахтлар Бекобод шамоли турса шохлари синиб ҳам тушади, қуриб ҳам қолади. Аммо ҳар гал ўрнига бошқасини ўтқазамиз, парваришлаймиз, қарабсизки, боғ яна кўркам, яна навқирон. Мана бу комбинат-чи, у ҳам фақат меҳру-муҳаббатимиз туфайли тинимсиз ривожланиб, юксалиб боряпти.

Комбинат шуҳрати бутун мамлакатга ёйилган экан, бу ҳам Ўлмас ака сингари оловли касб эгаларининг меҳру-оқибатидан. Аждаҳодай олов пуркаб турган мартен печлари ёнида туриб ишлаш қаҳрамонлик. Ўлмас акани ҳам шулар қаторида кўрамиз. Чунки, у, мана йигирма йилдирки, олов билан олишади...

Заводнинг ҳамма участкаларида қайноқ меҳнат нафаси ҳукмрон. Ҳамма иш — пўлат эритиш, ундан прокат қилиш жараёнлари олов билан ўтади...

Ўзбекистон металлургия заводи коллективи биринчи ярим йилликни муваффақиятли якунлади. Улар пландан ташқари 1 минг 250 тонна прокат, 2 минг 400 тонна пўлат, 90 минг сўмликдан ортиқ сирланган идишлар тайёрлаб беришди.

Бу ютуқларга мастер В. Гридневский бошлиқ прокат цехининг биринчи бригадаси коллективи катта ҳисса қўшди. Илғор бригада азаматлари ярим йиллик планни 102 процентга бажариб, пландан ташқари 703 тонна прокат тайёрлаб беришди. Электр пўлат эритиш цехида ёш мутахассис А. Тожибоев бригадаси илғорликни қўлдан бермай келаяпти. Бу бригада олти ойлик планни 103 процент бажариб, пландан ташқари 900 тонна пўлат эритди.

Ҳозир кўпчилик ишчилар электр пўлат эритиш усталари бўлиб қолишди. Илгари эритма 6—6,5 соатда тайёр бўларди, ҳозир 4—4,5 соатда тайёрлаб чиқаришга муяссар бўлишмоқда.

Айтиш керакки, металлурглар бунга осонликча эришаётганлари йўқ. Фан ва ишлаб чиқаришнинг сўнгги ютуқлари асосида бунёд этилган электр қуввати билан пўлат эритиш комплексини кўнгилдагидек ишлатиш кўп куч-ғайрат, маҳоратгина эмас, ҳатто жасорат кўрсатишни ҳам талаб этмоқда. Бунга қуйидаги бир лавҳа мисол бўла олади.

Комплекс коллективи 1981 йилни муваффақиятли бошлади. Дастлабки беш ой давомида жуда яхши ишлаб пландан ташқари 400 тонна юқори сифатли пўлат эритиб берди. Аммо, олтинчи ой жиддий синовдан ўтишга тўғри келди. Цехдаги энг муҳим ва йирик трансформаторлардан бири ишдан чиқиб, план хавф остида қолди. Шу ташвишли кунларда корхона мутахассисларининг, жамоат ташкилотларининг бутун қобилиятлари синовдан ўтди. Кутилмаган ҳодисанинг олдини олиш учун дарҳол зарур чоралар кўрилди. Партия ва совет органлари ёрдами билан Уралдаги заводдан 33 соат ичида ана шу баҳайбат трансформатор Ховос станциясига келтирилди. Цех ишчилари, ремонтчилар, энергетиклар, барча мутахассислар кечаю-кундуз ишладилар. Трансформатор ўрнатилиб ишга тушириб юборилмагунча, ҳеч ким иш жойини—цехни тарк этгани йўқ...

Энди, ана шу ишларда яна бир марта ўзини кўрсатган, юқорида номи тилга олинган Ўлмас ака ҳақида. У асли Бекобод районидаги Карл Маркс номли совхоздан. Дастлаб 16-трестга дурадгор бўлиб ишга кирганди. Лекин, ҳар тонг ишга кетаётганида металлургия заводининг гудогидан уйғонар, кундузлари эса посёлкада бутун республикага донги кетган оловкорлар Социалистик Меҳнат Қаҳрамонлари Ҳафиз Ғаниев, Асад Эргашев, Саид Нуриддиновлар ҳақида самимий сўзлар эшитарди. Ниҳоят у 1966 йилда мартен цехига ишга келди. Кечки техникумда ўқиди. Тажрибаси ошгач, мастерликка тайинланди. Кўп ўтмай заводнинг энг етук мутахассислари сафидан жой олди. Электр пўлат эритиш комплекси ишга тушгач эса, Ўлмас Турсуновни катта мастер қилиб шу цехга ишга ўтказишди. Мана уч йилдирки, у бошлиқ коллектив мусобақада пешқадамлар сафидан тушмай келяпти.

Маълумки, Бекобод металлургия заводида ҳозир республикамизда йиғилаётган темир-терсаклар эритилиб, ундан пўлат тайёрланади. Ўн биринчи беш йилликда эса бу ерда бутун Ўрта Осиёда тўпланадиган металл парчаларни қайта ишлаш вазифаси қўйилмоқда. Корхона директори Рихсивой Юсупов билан суҳбатда ана шу истиқбол режаларидан сўзлаб беришни илтимос қилдик.

— СССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1981—1985 йилларга ҳамда 1990 йилгача бўлган даврга мўлжалланган Асосий йўналишларида «Бекобод металлургия заводида пўлат ва прокат ишлаб чиқариш қувватлари ривожлантирилсин» деб таъкидланган. Бу сўзлар бизни ҳамма вақт янги меҳнат ғалабалари сари руҳлантиради.

Ҳозирги кунларда янги «300» прокат стани қурилиши жадал олиб борилаяпти. Германия Демократик Республикаси машинасозлари ҳозиргача шартномадаги 16 минг тонна ускуналардан 11 минг тоннасини заводимизга етказиб беришди. Цех қурилиши 1979 йилда бошланиб, 2,6 миллион сўмлик иш бажарилди. Йил охиригача 6 миллион сўм маблағ ўзлаштирилиши керак. Бош пудратчи — «Ўзбекметаллургстрой» тресты қурувчилари бу вазифани бажариш учун астойдил ҳаракат қилишяпти.

Ўн биринчи беш йилликда саноат объектлари билан бир қаторда катта ҳажмда уй-жой қурилиши, 800 ўринли болалар боғчаси, 1 минг 160 ўринли мактаб биноси, 640 ўринли пионер лагери, поликлиника, профилакторий, меҳмонхона, техникум ва бошқа социал-маданий объектларни қуриб топшириш планлаштирилган.

Буларнинг барчаси бекободлик металлурглар олдида турган вазифаларнинг шараф билан бажарилишига муҳим ҳисса бўлиб қўшилади.

М. МУРОДОВ.

ФИДОЙИ МАЪРИФАТЧИ

УЛКАН рус маърифатчиси, В. И. Лениннинг отаси Илья Николаевич Ульянов туғилган кунга 150 йил тўлди.

У чор Россиясининг бўғиқ шароитида, халқни маърифатли қилиш ғоят зўр мушкулликлар билан боғлиқ бир даврда ўз ҳаётини маориф ишига жонкуярлик билан бахш этган толмас демократ арбоб сифатида, дунёга Ленинлек буюк инқилоб даҳосини, бутун бир революционерлар оиласини тарбиялаб, вояга етказган ажойиб инсон сифатида тарих саҳифаларидан муносиб ўрин олди.

Илья Николаевич бундан бир ярим аср муқаддам Астрахань шаҳрида туғилган бўлиб, етти ёшга кирар-кирмас отасидан ажралган эди. Отаси ўрнига Василий Николаевич унга оталик қилди. У «ўзим ўқий олмадимми, энди укамни ўқитаман», деб аҳд қилади ҳамда Ильяни дастлаб гимназияда, сўнг Қозон университетида ўқитади. А. И. Ульянова Елизарованинг хотирлашича, «Илья Николаевич акасини қайта-қайта миннатдорчилик билан тилга олар ва биз, болаларга, акасидан жуда қарздор эканлигини айтар эди... Ёшликдан меҳнатга ўрганган Илья Николаевич дарс бериб, ўзини-ўзи боқадиган бўлгунча акасидан ёрдам олиб турди».

Илья Николаевич ёшлигидаёқ моддий жиҳатдан кўп муҳтожлик тортди. У Қозон университети физика-математика факультетида ўқиркан, хусусий дарслар бериш билан ўз тирикчилигини ўтказди, бу ҳол унинг характерини янада чиниқтирди, мустақилликка, меҳнатсеварликка, жиддийликка, мулоҳазакорликка ўргатди.

У университетни математика фанлари кандидати унвони билан битириб, Пенза дворянлар институтининг юқори синфларига физика ва математикадан дарс берувчи катта ўқитувчи қилиб тайинланади. Бу ерда хизмат қилиб бўлгач эса, Нижегородга ишга юборилади.

Илья Николаевич Пензада эканидаёқ ўз хизматдоши И. Д. Веретенников оиласида Мария Александровна Бланк билан танишган эди. М. И. Ульянованинг ёзишича, Мария Александровна «жуда кўркам аёл эди. Юз тузилиши кўҳлик, кўзлари ифодали, чеҳраси очиқ, мулойим ва айни замонда улуғвор эди. Бутун вужудидан зўр маънавий куч, матонат ва барқарорлик сезилиб турарди».

Илья Николаевич шу илғор ўқимишли қизга уйланади ва оилавий ҳаётида бир умр бахтиёр бўлиб яшайди. Бирин-кетин фарзандлар дунёга келади.

Илья Николаевич Нижегородда ҳам гимназияларда физика ва математикадан дарс беради, ўз ишини чин кўнгилдан севган педагог, ўз предметининг илмий жиҳатларига беқиёс қизиққан муаллим сифатида обрў орттиради. Бундай обрўга у ўз ўқувчиларига қаттиққўллик ва жазо бериш йўли билан эмас, балки уларни дарсга қизиқтира билиши, уларнинг раъйига ва кўнглига қараб иш тутиши, одамшавандалиги билан эришган эди. У ишдан бўш вақтларда қолоқ ўқувчиларга мадад бериб турар, камбағал ўқувчилар билан эса якшанба кунлари ҳеч бир ҳақ олмай шуғулланар эди.

Илья Николаевичнинг собиқ ўқувчиси, профессор М. Карякин ўз муаллими ҳақида шундай хотирлайди: «Уни ўз предметини жуда ҳам яхши билганлиги ва материални талант билан, жуда боплаб баён қилиб берганлиги учун ҳурмат қилардик ва уни фавқулодда оқ кўнгиллилиги ва хулқ-атворимиздаги нуқсонларимизга ва математикадан оқсашларимизга риоя билан қараганлиги учун севар эдик. Шу нарса эсимдаки, Илья Николаевич ўқувчининг қўполлиги ёки ўта кетган ялқовлиги учун унинг устидан ҳеч вақт директорга арз қилмас эди. У ҳар хил гап-сўзларни ўз синфидан ташқари чиқармас, уларнинг ҳаммасини ажойиб оқ кўнгиллиги ва мурувватлилиги билан ёпиб кетарди».

Шу даврларда у Чернишевский, Добролюбов, Ушинский каби революцион-демократлар асарларини кўп ўқиди, мутолаа қилди, фикран уларга эргашди. Шу боисдан озодлик ҳаракатига, бу ҳаракат туфайли вужудга келган халққа маърифат бериш йўлидаги дастлабки интилишларга Илья Николаевич бефарқ қараб туролмади. Ўрта ўқув юртларидаги педагоглик иши ҳам уни қаноатлантирмай қолди. У кенгроқ кўламда иш олиб боришни, гимназиянинг бадавлатроқ ўқувчиларини эмас, балки энг муҳтожларни, маълумот олишда ҳаммадан кўпроқ қийналаётганларни маълумотли қилишни, уларга чинакам маърифат беришни жуда-жуда истар эди.

Кўп ўтмай у Симбирск губернияси халқ билим юртларининг инспектори, сўнг эса директори этиб тайинланади. У дарҳол ишга берилиб кетади, унга у бутун куч-ғайратини, билими ва тажрибасини сарфлайди.

Ўша вақтларда бошланғич таълим иши жуда ачинарли аҳволда эди. Ўқиш пуллик бўлганидан, деҳқонлар ўз болаларини мактабда ўқитиш учун чиқимдор бўлгилари келмас, земство очган янги ўқув юртларига болаларини юбориш мажбуриятидан қутилиш учун «бошлиқлар»га пул ва озиқ-овқат бериб, қутулишга интилар эдилар.

Мактабларда эса дарслар ҳеч қандай программасиз олиб борилар, тайинли дарсликлар ҳам, ўқув қўлланмалари ҳам йўқ эди, машғулотларни бошлаш вақти ҳам, тугатиш вақти ҳам белгиланмаган, ҳар бир ўқитувчи ўз мактабида ўзи билганича дарс берар эди.

Ана шундай оғир бир шароитда Илья Николаевич халқ маорифи ишини олға силжитишга астойдил ҳаракат қилади. У кўпинча билим юртлари фақат қоғоздагина борлигини, муаллимлар аксарият мактабларда умуман бўлмаслигини, уларнинг ўқувчилари эса ўқишни ҳам, ёзишни ҳам билмасликларини аниқлади, жон-жаҳди билан бу аҳволни тузатишга киришиб кетади.

У жойларда янги мактаблар қурилишини назорат қилар, ўқитувчилар қандай дарс бераётганларини текширар, деҳқонлар билан суҳбатлашиб, уларни мактабларга кўпроқ ёрдам беришга кўндирар, яна бир талай муҳим ишларни зўр ғайрат билан бажарарди.

Замондошларидан бирининг хотирлашича, у деярли ҳамма вақт дала йўлларида почта аравасига тушиб, лўкиллаб юрар, қишки совуқлар ва қор бўронларда совқотар, баҳорги эрувгарчиликда ботиб қолар, бирон отулоқ келиб қолишини очнаҳор сарғайиб кутиб ўтирарди ва ҳоказо.

И. Н. Ульянов ва унинг илғор сафдошларининг меҳнатлари зое кетмади. Янги мактаблар, гарчи секинлик билан бўлсада кўпая борди, қарийб икки юзтага етди, ўқувчилар сони ошди, деҳқонларнинг ўз болаларини ўқитишга қизиқиши ортди. Ўқитувчилар тайёрлаш, уларнинг билим савиясини ошира бориш, дарс бериш илғор методларини қўлланиш, мактаб кутубхоналарининг ишини яхшилаш, (Ульянов ташаббуси билан салкам 400 кутубхона очилди), педагогика курслари ташкил қилиш каби мушкулликларни ҳал этиш учун Илья Николаевич вақтини ҳам, тажрибасини ҳам аямади, бу йўлда ўз вазифаларига виждонсизлик билан қараган ўқитувчиларга нисбатан талабчан бўлди.

Айни вақтда у ҳалол ўқитувчиларга яхши муносабатда бўлар, мактабларга бориб, дарсларга қатнашар, ўзи ҳам намунавий дарслар берар, ўқитиш усуллари тўғрисида муаллимлар билан суҳбатлашар, уларга ёрдам берарди. Ўқувчилар билан эса у ўзини шундай тутардики, болалар унга турли масалаларда бемалол мурожаат қилаверишарди.

70-йилларда айниқса, 1881 йил 1 мартда Александр II ўлдирилгандан сўнг Россияда реакция кучлари авжга минди. Бу ҳол биринчи навбатда халқ маорифи ишига таъсир қилди, халқ мактабларининг иши шубҳа остига олинди, аксинча, черков мактаблари кўпая борди.

Энди бошлиқлар халқ маорифи ишининг жонкуяри Илья Николаевичнинг фаолиятига ҳам шубҳа билан қарайдиган бўлиб қолдилар. Катта қизи Анна Ильинична ўз хотираларида бундай ёзади: «...у жуда яхши ишлаганлигига қарамай, халқ маорифи министри Сабуров томонидан йигирма беш йиллик хизматдан кейин, одатдагидек беш йилга эмас, атиги бир йилга ишда қолдирилди. Ўз фаолиятининг бундай билвосита маъқулланмаганлиги Илья Николаевичга жуда оғир тушди. Энди у ўзининг бутун умрини сарф қилган ишдан узилиб қолиши керак эди; бунинг устига келажакда катта оиласи билан иш ҳақисиз қолиш хавфи туғилган эди...».

Оиласини, болаларини эса Илья Николаевич жондан ортиқ севар эди, у «ибрат бўларли оила бошлиғи эди ва болалар Илья Николаевич билан у жуда меҳр қўйган оналари ўртасида оилавий жанжаллар ва можаролар бўлганлигини ҳеч қачон кўрмаган эдилар. Улар ҳамма вақт жуда аҳил яшашган. Улар ўртасида тарбия масалаларида ҳам бахслар ёки келишмовчиликлар бўлмаган... бинобарин, болалар ҳамма вақт ўз олдида «ягона фронтни» кўрганлар. Отам болаларга ҳам жуда меҳрибон эди ва бутун бўш вақтини уларга бағишларди». (М. И. Ульянова).

Ҳаётини бағишлаган ишнинг йўққа чиқарилиши Илья Николаевичнинг руҳиятига оғир таъсир этди, ўлимини яқинлаштирди. У 1886 йил 24 январда эллик беш ёшида вафот этади.

Чор Россияси зулматида ёрқин нур бўлиб порлаб, амалдорлик, малайлик, мансабпарастлик ҳукм сурган бир шароитда, оддий халққа маърифат беришдек олижаноб ишда фидойилик кўрсатган бу улуғ зотнинг номи авлодлар томонидан беқиёс эъзозланмоқда.

Илҳом СУЛТОНОВ.

И. Н. УЛЬЯНОВ ТАВАЛЛУДИНИНГ 150 ЙИЛЛИГИГА

Чирчиқдаги «Электрохимпром» ишлаб чиқариш бирлашмасининг кўплаб ишчилари тайёрланаётган маҳсулотларнинг сифатини яхшилаш борасида мақтовга арзигулик натижаларга эришмоқдалар. Коммунистик меҳнат цехи номини олган компрессия цехининг машинисти Турлибой Байсенов ана шундай сифат жонкуярларидан саналади. Айни кунларда у смена топшириқларини 120—130 процентга бажариш билан бирга маҳсулотлар сифатини ошириб боряпти.

В. Сироткин фотоси.

ПАРТИЯ АХБОРОТИ

ФОЙДАЛИ СЕМИНАР

Яқинда «Партия XXII съезди» колхозининг Иномжон Мусаев бошчилик қилаётган бригадаси дала шийпонида район идеология ходимларининг семинари бўлиб ўтди. Унда район партия комитетининг секретари С. Йўлдошева КПСС XXVI съезди қарорлари ва ўртоқ Л. И. Брежнев кўрсатмалари асосида идеология ишини такомиллаштиришга бағишланган республика семинар кенгаш якунлари ва район партия ташкилотининг шундан келиб чиқадиган вазифалари тўғрисида доклад қилди.

Семинарда сўзга чиққан Вотинцев номли колхоз раисининг маданий ишлар бўйича ўринбосари М. Қурбонов, Охунбобоев номли колхоз партия комитетининг секретари А. Юнусов, «Пахтакор» қишлоқ кўнгилли жамияти район Советининг раиси Н. Маърупов ва бошқалар ўз коллективларида партия XXVI съезди қарорларини амалга ошириш юзасидан бажарилаётган ишлар тўғрисида гапириб бердилар. Семинарда район партия комитетининг биринчи секретари Э. Хатамов сўзга чиқди. Тўпланганлар халқаро мавзуда қизиқарли лекция ҳам тингладилар.

П. ЭРГАШЕВ.
Оққўрғон районн.

ТУРМУШЛАРИДА ФАЙЗБОР

Орзу камолот сари етаклайди деб бежиз айтишмас экан. Янгийўл райони меҳнаткашларининг бугунги ҳаётига разм солган киши буни дарҳол пайқаб олади. Ўтган беш йилликда бу ерда жуда кўплаб турар-жой бинолари, маданий-маиший, медицина муассасалари, кўркам посёлкалар вужудга келди. Район кишилар кўз ўнгида ёшариб бораяпти. Пастқам дўконлар ўрнида ойнаванд, кўп қаватли савдо марказлари, торгина кинохоналар ўрнида эса клублар, пионерлар уйлари, музейлар қад кўтарди. «Коммунизм», «Интернационал», «Ленинизм», Ҳамроқул Турсунқулов номли колхозлар қиёфаси кескин ўзгарди. Улар кўрки, турмуш мазмуни жиҳатдан шаҳар ҳаётига анча яқинлашди. Равон, асфальт ётқизилган кўчалар, парклар ёдгорликлар ансамбли, бутун имкониятларга эга бўлган медицина муассасалари бугунги қишлоқ аҳлининг ҳаёти сермазмун бўлиб бораётганидан дарак беради.

Бундай қулайликларнинг ҳаммаси районда экономиканинг йилдан-йилга мустаҳкамланиб бораётганлиги туфайлидир. Колхозларнинг ялпи даромади 1976 йилдагига қараганда ўтган йили 4,2 миллион сўмга кўпайди. Ҳар бир колхозчининг пул даромади 18 процент ошди. Бу эса оила маданиятида ҳам катта ўзгаришларга олиб келди. Уй бекалари кир ювиш машиналари, чанг тортгичлардан фойдалана бошладилар. Телевизор, радиоприёмниги бўлмаган хонадон деярли қолмади. Меҳнаткашлар фарзандларининг ҳаёти ҳам гўзаллашди. Боғча ва яслилар, музика мактаблари, уларни ўз бағрига олди.

Қаерда аҳолига маиший хизмат кўрсатиш яхши йўлга қўйилган бўлса, шу ерда турмуш маданияти ҳам юксалиб боради. Ўнинчи беш йилликнинг бошида меҳнаткашлар маиший хизматнинг 11 туридан баҳраманд бўлган бўлсалар, ҳозирда бу кўрсаткич 15 тага етди. 60 дан зиёд маиший хизмат уйлари, пунктлари ва павильонлари аҳолига хизмат кўрсатиб турибди.

Район хўжаликларида меҳнаткашларнинг иккинчи хонадони бўлган — дала шийпонининг шинам, қулай ва ораста бўлишига жиддий эътибор берилган. Бу оромгоҳларда чинакам дам олиш учун барча шароит яратиб берилган. Колхозчилар тушликдан сўнг газета-журналлар ўқиб ҳордиқ чиқаришлари, радио эшитишлари, телевизор кўришлари мумкин. Истаган киши кўчма кутубхона хизматидан фойдаланади ёки шахмат, шашка ўйнаб чарчоғини ёзади.

Кун бўйи қилинган мароқли меҳнатдан сўнг дала меҳнаткашларини клублар, район маданият уйи ўз қучоғига олади. Концертлар, кинофильмлар, турли кечалар, суҳбат давралари қишлоқ кишиларининг оқшомларига файз бағишлайди.

Маданият уйи кейинги йилларда ўз номига муносиб ҳолда ишламоқда. Одамлар бу жойга иштиёқ билан келадиган бўлиб қолдилар. Бадиий ҳаваскорлик коллективларининг сермазмун концертлари, маҳаллий турмуш воқеалари, фактлари билан боғланган лекциялар, оилани мустаҳкамлаш, садоқат, ёшлар муҳаббатини авайлаш мавзуидаги суҳбатлар кўпчиликни қизиқтириб қўйди. Яқинда ана шундай давра суҳбатларидан бири «Меҳнат инсонни шарафлайди» деган темага бағишланди. Бу кеча катта тантанага айланиб кетди. Колхоз қурилишининг ветеранлари ва бугунги кунда дала ҳамда фермаларда жонбозлик кўрсатиб ишлаётган, партия ва ҳукуматимизнинг юксак мукофотларига сазовор бўлганлар ҳақида гап борди. Бутун умрларини қишлоқ ишига бағишлаган Социалистик Меҳнат Қаҳрамонлари Ҳамроқул Турсунқулов, Абдулла Ортиқовлар ҳақида гап борганда залда ҳамма ўрнидан туриб қарсак чалди. Ветеранлар ва бугунги дала гвардиячилари шаънига бағишлаб қўшиқлар янгради.

— Бундай кечалар,— ёш авлодни ватанпарварлик, меҳнатга муҳаббат, ўз туғилиб ўсган жойига чексиз ҳурмат руҳида тарбиялашида муҳим роль ўйнамоқда,— дейди район маданият уйининг директори Абдулла Сарбасов,— биз бундай суҳбат давраларини тез-тез уюштирамиз. Оталарнинг шонли йўлини ёшларга ибрат қилиб кўрсатамиз.

Шу кунларда район маданият уйида медицина, педагогика, қишлоқ хўжалиги уй-рўзғор юритиш, хотин-қизлар университети ишлаб турипти. Деҳқонлар фарзандлари эса ўндан ортиқ тўгаракларда қатнашмоқдалар.

М. БАДАЛОВ,
Низомий номли Тошкент Давлат педагогика институти ўқитувчиси.

МУКОФОТ МУБОРАК

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармони

Республика қишлоқ хўжалик илғорларига фахрий унвонлар бериш тўғрисида.

1980 йил ва умуман ўнинчи беш йилликда пахта, дон ва бошқа турдаги қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва давлатга сотиш бўйича план ва социалистик мажбуриятларини бажаришда эришган катта ютуқлари учун қуйидагиларга фахрий унвонлар берилсин:

ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ БЎЙИЧА

«ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ХОДИМИ»

Оқилова Баҳри — Чиноз районидаги Навоий номли колхоз аъзоси.
Арслонов Юсуф — Пискент районидаги 2-«Пискент» совхози звено бошлиғи.
Балановский Владимир Израилевич — «Ташоблсадвинсовхоз» тресги директорининг ўринбосари.
Валихўжаева Мухтабар — Тошкент районидаги Карл Маркс номли колхоз аъзоси.
Еремеев Василий Павлович — Янгийўл район ижроия комитети қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариш бошқармаси бош агрономи.
Ермолова Евгения Викторовна — Ўзбекистон сабзавот, полиз ва картошкачилик илмий-текшириш институти катта илмий-ходими.
Жўраев Хасан — Оққўрғон районидаги Охунбобоев номли колхоз звено бошлиғи.
Раҳматов Маҳамат — Ғалаба районидаги «Коммунизм» совхози бош агрономи.
Саидхўжаев Абдулҳамид — Ўзбекистон Компартияси Ғалаба район комитети собиқ биринчи секретари.
Сотиболдиев Исмоил — Бекобод районидаги «Далварзин» совхози катта агрономи.
Саулькин Павел Федорович — Чиноз районидаги «Октябрь 40 йиллиги» колхози раиси.
Ҳолиқов Абдулла Содиқович — Ўзбекистон чорвачилик илмий-текшириш институти бўлим мудири.
Шарипов Собир Қўлдошевич — Р. Р. Шредер номли илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси катта илмий ходими.
Ҳайдаров Жалил — Калинин район ижроия комитети қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариш бошқармаси бошлиғи.
Ҳожиев Турғун — Орджоникидзе районидаги «Коммунист» колхози бригада бошлиғи.
Чўтбоев Салоҳиддин Йўлдошевич — Калинин районидаги теплица комбинати қурилиши ва эксплуатацияси бўйича директори.

«ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН МЕХАНИЗАТОР»

Ажимуротов Абдулла — Тошкент районидаги Р. Р. Шредер номли илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси бош инженери.
Азимов Эргаш — Бўка районидаги Жамбул номли колхоз тракторчиси.
Афанасьев Владимир Иванович — Ўрта Чирчиқ районидаги Энгельс номли колхоз партия комитети секретари.
Баҳодиров Учқун Яҳёевич — Ўзбекистон Компартияси Пискент район комитети биринчи секретари.
Бойсалов Абдулла — Тошкент қишлоқ хўжалигини механизациялаш ва ирригациялаш инженерлари институти ўқув хўжалиги механиги, Ўрта Чирчиқ райони.
Бердиқулов Болтабой — Бекобод районидаги Дзержинский номли колхоз бош инженери.
Волькович Наум Ефремович—Тошкент қишлоқ хўжалигини механизациялаш ва ирригациялаш инженерлари институти кафедраси доценти.
Ғойипов Содиқ — Оққўрғон районидаги «Партия XXII съезди» колхози раиси.
Жўраев Ўсар — Янгийўл районидаги Х. Турсунқулов номли колхоз раиси.
Икромов Раҳим — Орджоникидзе районидаги «Маданият» колхози тракторчиси.
Камолов Абдуҳамид — Чиноз районидаги Энгельс номли колхоз тракторчиси.
Ким Кирилл Петрович— Ғалаба районидаги «Заря коммунизма» колхози механизатори.
Миртиллаев Мусурмон Мирсултонович — «Узгоскомсельхозтехника»нинг Ўрта Чирчиқ район бирлашмаси тракторчиси.
Парамонов Алексей Николаевич — «Узгоскомсельхозтехника»нинг Бўка район бирлашмаси мастери.
Пўлатов Обид — Паркент районидаги «Гулбоғ» совхозининг механизатори.
Пўлатов Эркин Ҳамидович — «Узгоскомсельхозтехника»нинг Оҳангарон район бирлашмаси бошқарувчиси.
Саидхўжаев Аҳмад Норхўжаевич — Чиноз районидаги Охунбобоев номли колхоз бош инженери.
Тафоев Мислим — Ғалаба районидаги «Москва» колхози механизатор-звено бошлиғи.
Топтун Федор Ефимович —Янгийўл районидаги «Интернационал» колхози тракторчиси.
Тўрахўжаев Анвар — Тошкент районидаги Навоий номли колхоз тракторчиси.
Турдиалиев Бувахўжа — Бўстонлиқ районидаги «Ленинград» колхози тракторчиси.
Турсунбоев Тўрабой — Янгийўл районидаги «Партия XXI съезди» колхози тракторчиси.
Хайбуллаев Сентмемет — Калинин районидаги «Москва» совхози тракторчиси.
Хегай Виктор Николаевич — «Узгоскомсельхозтехника»нинг Тошкент область бирлашмаси раиси.
Холмуродов Бекмурод — Пискент районидаги «Гулистон» колхози механизатор-звено бошлиғи.
Шалагин Алексей Александрович — Коммунистик районидаги «Ўзбекистон» колхози тракторчиси.
Шербеков Ўринбой — Бекобод районидаги Навоий номли колхоз механизатори.
Ёқубов Эркин Шамшединович — Тошкент районидаги Абдураҳмонов номли совхоз шофёри.

«ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ПАХТАКОР»

Ашуралиева Тожи — Ўрта Чирчиқ районидаги Охунбобоев номли колхоз аъзоси.
Бегматов Ҳаким — Пискент районидаги 2-«Пискент» совхози бўлим бошқарувчиси.
Деҳқонов Шербўта — Бекобод районидаги «Коммунизм» колхози бригада бошлиғи.
Жонисов Дутан — Коммунистик районидаги «Ленинский путь» колхози аъзоси.
Жўраев Чинпўлат — Чиноз районидаги «Қизил Октябрь» колхози бош агрономи.
Элчибоев Жуман — Оққўрғон районидаги «Ленинизм» колхози раиси.
Ким Владимир Семенович — Ғалаба районидаги Энгельс номли колхоз раиси.
Қўзибоев Шоим — Бекобод районидаги А. Мавлонов номли совхоз бригада бошлиғи.
Пак Сусан — Коммунистик районидаги Свердлов номли колхоз бош агрономи.
Расулматов Абдували — Оққўрғон районидаги Вотинцев номли колхоз бригада бошлиғи.
Саитов Узоқ — Бўка районидаги «Ленинобод» колхози бригада бошлиғи.
Саймоқов Саидраҳим — Бўка районидаги «Коммунизм» колхози раиси.
Тўрахўжаев Муллажон — Оққўрғон районидаги «Коммунизм» колхози раиси.
Умаров Абдураҳмон — Тошкент қишлоқ хўжалик институтининг Ғалаба районидаги Киров номли ўқув-тажриба хўжалиги ишчиси.
Холматов Ўринбой — Пискент районидаги Свердлов номли колхоз бригада бошлиғи.
Хасанова Умри — Ўрта Чирчиқ районидаги В. Терешкова номли колхоз раиси.
Хожибоев Мирзааҳмад — Янгийўл районидаги «Ленинизм» колхози бригада бошлиғи.
Шамшиева Зувай — Коммунистик районидаги «Правда» колхози аъзоси.

«ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ЧОРВАДОР»

Абдураззоқов Анорқул — Бекобод районидаги «КПСС XXV съезди» совхози бош зоотехниги.
Аҳмедова Марие — Орджоникидзе районидаги «Октябрь» колхози сут соғувчиси.
Дуйсеқулов Тумен—Бўстонлиқ районидаги Жданов номли колхоз чўпони.
Эшалиев Худойберди — Оққўрғон районидаги «Оққўрғон» совхози молбоқари.
Маннонов Абдураҳмон — Ғалаба районидаги Сергели совхоз-саноат комплекси директори.
Мун Фир Тюн — Коммунистик районидаги «Политотдел» колхози бош зоотехниги.
Обилов Зокир — Пискент районидаги Ленин номли колхоз чўпони.
Султонбеков Фарук Мусаевич — Калинин районидаги «Хасково» совхози бош зоотехниги.
Тожиёқубов Марҳабо — Бўка районидаги Ҳамза номли колхоз раиси ўринбосари.
Фозилов Ҳаким — Чиноз районидаги Карл Маркс номли колхоз бош зоотехниги.
Халилов Сафтер — Ўрта Чирчиқ район ижроия комитети қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариш бошқармаси бош зоотехниги.
Ҳамидов Искандар — Тошкент районидаги С. Раҳимов номли колхоз бузоқбоқари.
Хусанов Шароф — Оҳангарон районидаги Ворошилов номли совхоз бош чўпони.
Чернухина Людмила Ивановна — Бўка районидаги «Бўка» совхози бригада бошлиғи.
Шфет Нина Давидовна— Паркент районидаги «Паркент» совхоз-заводи сут соғувчиси.

«ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ИРРИГАТОР»

Айдарқулов Абди—Коммунистик районидаги Карл Маркс номли колхоз гидротехниги.
Загородникова Мария Алексеевна — Бекобод районидаги «Далварзин» совхози инженер-гидротехниги.
Қосимов Абдулла — Оҳангарон район суғориш шахобчалари бошқармаси участка гидротехниги.
Ковалев Дмитрий Васильевич — Тошкент область ижроия комитети қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариш бошқармаси ирригация бўлими бошлиғи.
Қурбонов Боирбек — Калинин район суғориш шахобчалари бошқармаси техниги.
Моспан Мария Митрофановна — Ғалаба районидаги суғориш шахобчалари бошқармаси катта инженери.
Нурекеева Нина Александровна — Бўка районидаги «Бўка» совхози бош инженер-гидротехниги.
Шамсибоев Файзибой — Янгийўл районидаги Ленин номли колхоз сувчиси.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси
И. УСМОНХЎЖАЕВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Г. ҲАЙДАРОВА.

Тошкент шаҳри,
1981 йил, 26 июнь.

МЕТАЛЛ ЎРНИГА ПОЛИЭТИЛЕН

Республикамиз пойтахтидаги Ўзбекистон қишлоқ хўжалик машинасозлиги бирлашмасида қимматбаҳо металлардан тайёрланадиган деталларни арзон материаллардан ишлаб чиқаришни кўпайтириш борасида тинмай изланиш олиб борилмоқда. Ҳозирги вақтда корхонада чиқарилаётган турли машиналарнинг ўнлаб деталлари пластмассадан ясалмоқда. Бу қишлоқ хўжалик агрегатлари вазнини камайтириш, таннархини арзонлаштиришга олиб келаётир.

Яқинда яна бир шундай хайрли ишга қўл урилди. «ОВХ-28» пуркагич чанглагич машинасининг яна бир детали полиэтилендан тайёрлана бошланди: вентилятор ғилофини бундай маҳсулотдан тайёрлаш дуруст натижа берди. «Технолог» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси ёрдамида йўлга қўйилган янги технология туфайли ғилофнинг вазни беш баравар енгиллашди. Деталь сифати ҳам яхши бўлмоқда. Корхона яқин ойлар ичида ана шундай узеллардан 500 тадан ортиғини тайёрлаб, буюртмачиларга юборади.

М. ЗАРИПОВ.

САНАТОРИЙ ОБОДОНЛАШМОҚДА

Пойтахтимизнинг Киров райони территориясида жойлашган «Чинобод» санаторийси 20 гектардан ортиқроқ майдонни эгаллайди. Кўплаб манзарали ва мевали дарахтлар оғушидаги бу оромгоҳда ҳар йили республикамиздан ва бошқа қардош республикалардан келган 5 минг нафардан зиёд меҳнаткашлар дам оладилар.

Ошқозон-ичак касалликлари билан оғриган беморлар учун бу ерда шифобахш минерал сув ва турли ванналар мавжуд. Шунингдек, парафин ва физиотерапея усулда даволаш ҳам кенг йўлга қўйилган.

Санаторий шифокорлари дам олувчиларнинг саломатлигини мустаҳкамлашда бой тажрибаларини ишга солмоқдалар. Н. Тошмуҳамедов, Ф. Жаҳонгирова, Г. Григоренская каби жонкуяр врачлар ва З. Мирзаева, Л. Леонова, М. Иброҳимова, В. Ворониналар сингари ҳамшираларни даволанувчилар ҳурмат билан тилга оладилар.

Бу дам олиш масканида кишиларга яратилган қулайликни мулоҳазалар дафтарида ифода этилган илиқ гаплардан ҳам билиш мумкин. Қозоғистонлик Михаил Иванов, фарғоналик Азим Очақулов, тожикистонлик Кабир Муродов, туркистонлик Абдуфаттоҳ Қамбаров, тошкентлик Закира Зайнуддиноваларда санаторий ишидан ниҳоятда мамнун эканликларини баён қилишган.

Санаторийда кутубхона, ёзлик кино-театр, спорт майдончаси бор. Вақти—вақти билан экскурсиялар уюштириб турилади. Донгдор ишчилар, олимлар билан учрашувлар ўтказилади.

— Санаторийимиз янада кенгайиб, замонавий кўп қаватли биноларга эга бўлмоқда,—дейди бош врач Раҳим Отабеков.— бу йил 5 қаватли 250 ўринли пансионат, 350 ўринли ошхона фойдаланишга топширилади. Келгусида янги объектлар қуриш ниятидамиз.

Санаторийни ободонлаштириш бўйича ҳам кўп ишлар қилинмоқда. Бу ерда ҳозир мавжуд бўлган 70 минг тупдан зиёд дарахтлар ва ниҳоллар ёнига яна яшил бойликлар ўтқазилади. Хиёбонлар, гулзорлар барпо этилади.

С. СУЛТОНОВ.

ОРАЛИҚ ЭКИНЛАР МАЙДОНИНИ КЕНГАЙТИРАЙЛИК

ПОЙТАХТ область хўжаликларида оралиқ экинлар экиш оммавий тус олмоқда. Ўтган йили кузда экилган жавдар, арпа, сули, рапс, перко каби оралиқ озуқа экинларидан бу йил эрта баҳорда гектар ҳисобига 300—500 центнердан кўк масса ўриб олиниб, соғин сигирларга берилгани туфайли аксарият хўжаликларда сут етиштириш сезиларли даражада кўпайди.

Коммунистик районидаги «Ленинский путь» колхозида 1—10 апрель оралигида ҳамма сигирлардан кунига ўртача 5254 литр сут соғиб олинган бўлса, 11—20 апрель оралиғида бир сигирга 40 килограммдан рапс билан арпа кўкпояси аралашмаси бериб боқилганида 6474 литр сут соғиб олинди. Ўрта Чирчиқ районидаги «Ленин йўли» колхозида эрта баҳорда сигирлар жавдар кўк массаси билан таъминлангач, уларнинг бир кунлик сути 9,6 литрдан 12,2 литрга кўтарилди.

Бу йил оралиқ экинлари майдонини янада кенгайтириш кўзда тутилмоқда. Чунки улар ем-хашак (силос, сенаж, ўт уни)ни кўпайтиришдан ташқари ерни органик чириндиларга бойитиб, унумдорлигини ошириш, касалликларни камайтириш, бегона ўтларни йўқотишга ёрдам беради.

Тез кунларда ерлар сабзавот, полиз, маккажўхори, сорго, каноп ва бошқа экинлардан бўшайди. Демак, ҳозир бу ерларга озуқабоп оралиқ экинлари экишга тайёргарлик кўрадиган пайтдир. Аввало, экинлар тури ва навларини тўғри танлаш, уларнинг уруғлик сифати, биологик хусусиятларига қараб экиш муддатларини тўғри белгилаш лозим. Масалан, августда экилган экинлардан шу йил октябрь—ноябрь ойларида гектар ҳисобига 300—400 центнердан кўк масса олиш мумкин. Бунинг учун сулининг «Ўзбекистон кенг барглиси», «Вахш-110», жавдарнинг «Вахш-116» навлари, перко ёки рапс билан қўшиб экилса яхши натижа беради. Ўрта Чирчиқ районидаги Ленин номли, Свердлов номли, А. Икромов номли, Ким Пен Хва номли, «Партия XXII съезди» ва «Ленин йўли» колхозларида, ТИИИМСХ ўқув хўжалигида, Янгийўл районидаги «Ленинизм» колхозида жавдарнинг «Вахш-116» нави уруғи кўпайтирилди. Айрим хўжаликларда перко ва рапс уруғлари ҳам мавжуд. Уруғни кўпайтирмай туриб, оралиқ экинлари майдонини кенгайтириб бўлмайди. Мавжуд уруғларнинг сарасини ажратиб уруғликка экиш шу куннинг муҳим вазифасидир.

Август ойида жавдарнинг «Вахш-116» нави перко, ёки рапс билан қўшиб экилиб, октябрь—ноябрь ойларида ўриб олингач, ўсимлик қайта майсалайди. Баҳорда яъни 1—10 апрель оралигида яна 350—400 центнердан кўк масса ўриб олиш мумкин бўлади.

Тажриба шуни кўрсатмоқдаки, оралиқ экинларининг энг тез пишар, серҳосил, хушхўр тури жавдарнинг «Вахш-116» нави ва перкодир. Уларни қўшиб экиш янада фойдали. Чунки, вегетация даврлари бир-бирига тўғри келади. Ҳосил юқори бўлиб, озуқа сифати яхшиланади.

МУТАХАССИС МАСЛАҲАТИ

Оралиқ экинларининг фойдали навларини танлашда уруғлик учун экишга алоҳида эътибор бериш керак. Бунинг учун алоҳида дала ажратиш шарт эмас. Кузда ва эрта баҳорда беда билан қўшиб экиш маъқул. Кузги экинлар ҳисобланган перко, рапс, гарчица, арпанинг «Вахш-34» нави 1—15 октябрда экилса, май ойининг охирига бориб уруғ пишиб етилади. «Вахш-116» навли жавдарни эса кузда ҳам, баҳорда ҳам экса уруғ бераверади. Лекин кузгиси кам ҳосил бўлади. Чунки, бу мавсумда у баланд ўсади, баҳордаги ёғингарчилик ва шамоллар таъсирида ётиб қолади. Шунинг учун эрта баҳорда беда билан қўшиб экилса мўл уруғ олинади. Сули ҳам баҳорги экин бўлганлиги учун уни эрта баҳорда экиш тавсия қилинади.

Уруғлик учун экилган оралиқ экинлар эрта баҳорда гектар ҳисобига 60—70 килограмм азот билан озиқлантирилади. Бир-уч марта суғорилади. Беда билан қўшиб экилганда уруғлар пишиб етилиши ва ўришдан 7—10 кун илгари енгил суғорилади. Шунда ёш беда яхши ўсиб ривожланади.

Беда ва оралиқ экинлари қўшиб экилганда бир гектар ерга 20 килограмм беда уруғига 90 килограмм жавдар ёки арпа, 80 килограмм сули, 8 килограмм перко ёки рапс сарфланади. Кузги экин ҳисобланувчи жавдар, арпа, рапс, горчица, вика (бурчоқ) ва бошқалар 1—15 октябрларда экилади. Улардан фақат бир марта баҳорда ҳосил ўриб олинади.

Оралиқ экинларни экиш учун майдонлар қўш ярусли ПЯ-3-35, ПД-3-35 плуглари билан 30 сантиметр чуқурликда ҳайдалади. Шунда илдиз ва поя қолдиқлари тупроқ тагига яхши кўмилади. Устидан дарҳол КФГ-3,6 маркали фреза юргизилади. Шундай қилинганда кесаклар майдаланиб, тупроқ юзаси текис ва майин бўлади. Фрезани ишлатиш пайтида унинг ишчи органлари 12 сантиметрдан чуқур бўлмаслиги керак. Акс ҳолда илдиз ва поя қолдиқларини ер юзасига чиқариб юборади. Бу эса сеялкаларнинг экиш аппаратларига тўсқинлик қилади.

Оралиқ экинлари кўкмасса олиш учун экилганда уруғ нормалари ҳар гектарга қуйидагича белгиланади: соф экилганда — жавдар 120—140, арпа — 130—150, сули—100—120 килограмм, қўшиб экилганда — жавдар—80, арпа—100, сули—70, перко — 8, рапс—10, вика—50 килограмм. Экиш билан бир вақтда гектарига 60—70 килограмм азот, 70—100 килограмм фосфор ўғитлари солинади ва 90 сантиметр кенгликда эгатлар очилиб, дарҳол суғорилади. Бу уруғлик тез униб чиқиб бақувват ривожланишини, совуққа чидамли бўлишини таъминлайди.

Августда экилган оралиқ экинлари икки-уч марта, октябрда экилганлари эса бир-икки марта суғорилади.

Эртаки экинлардан бўшаётган майдонларга кўплаб оралиқ экинлари экиб, суғориладиган ерлар самарадорлигини оширайлик ҳамда чорвачилик учун қўшимча озуқа етиштирайлик.

М. ПИРМАТОВ,
ТИИИМСХ деҳқончилик кафедраси доценти, қишлоқ хўжалик фанлари кандидати.

Т. МАНСУРОВ,
аспирант.

ТАБИАТНИНГ АЖОЙИБ ҲОДИСАСИ

Бугун курраи заминимизда ажойиб ҳодиса юз беради — Қуёш тутилади. Тошкент вақти билан эрталаб соат 8 дан 11 минут ўтганда Ойнинг ярим сояси ерга, Афғонистон Демократик Республикасининг жанубий районига яқин жойга илк бор тушади. Сўнгра ярим соя ер сатҳи бўйлаб илдам ҳаракатланиб, 13 дан 20 минут ўтганда Тинч океанда планетамизни «тарк» этади.

Штатсиз мухбиримиз Шаҳноз НАБИХЎЖАЕВА бу ҳодисани шарҳлаб беришни Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Астрономия институтининг катта илмий ходими, физика-математика фанлари кандидати Исроил САТТОРОВдан илтимос қилди.

— Қуёш тутилишининг ўзи нима? Бу ҳодиса тез-тез бўлиб турадими?

—Қуёш тутилиши табиат ҳодисаси бўлиб, Ой Қуёш билан Ер оралиғидан ўтиб, қуёш нурларини куррамиздан пана қилиш натижасида юз беради. Шуни Қуёш тутилиши деб атаймиз.

Сайёрамизда Қуёш тутилиши ҳодисалари бот-бот бўлиб туради. Асримизнинг ўзида 216 марта шундай ҳодиса юз берди. Жумладан, 74 марта Қуёш тўла тутилди. Шуниси ҳам борки, Қуёшнинг тўла тутилишини ҳамма жойда бирдай кузатиб бўлмайди. Зотан, Ойнинг Ер сатҳига тушадиган сояси ўрта ҳисобда 60—100 километр кенгликдан иборат бўлиб, у маълум йўналишда силжиб боради.

Айтмоқчи, юқорида Қуёшнинг қисман ва тўла тутилишини таъкидлаган эдик. Қуёш қисман тутилганда унинг гардиши бутунлай қораймайди. Масалан, бугун Ўрта Осиёда Қуёшнинг тутилиши қисман юз беради. Қуёш гардишининг энг кўп қорайиши республикамизда Нукусда содир бўлади. У ерда Қуёш гардишининг 87 проценти қораяди. Қуёш Шимол томон кўпроқ корая бориб, Целиноградда 99,7 процентни ташкил этади. Қозоғистоннинг бир қатор шаҳарларида — Орқалиқ, Турғай, Тавалжонда деярли бир минут давомида Қуёш гардиши бутунлай қорайиб туради, гардиш атрофида хира кумушранг шуъла жилоланиб, зангори осмон хиралашади ва юлдузлар ҳамда сайёралар кўринади, уфқ қизил тусга бўялади.

— Исроил Сатторович, Қуёш тутилишининг республикамизда қай тарзда кузатилишини батафсилроқ айтиб берсангиз!

— Пойтахтимизда Қуёш тутилиши маҳаллий вақт билан эрталаб соат 8 дан 16 минут ўтганда бошланади. Бир соат ўтгач Қуёш тутилиши энг юқори даражага етади. Соат 10 дан 21 минут ўтганда яна Қуёш нури ҳаммаёқни чароғон қилаверади. Самарқанд, Шаҳрисабз, Қарши, Бухоро ва Навоий шаҳарларида Қуёш эрталаб 8 дан 15 минут ўтганда, Фарғона, Наманган, Қўқон, Гулистон ва Андижон шаҳарларида худди Тошкентдаги каби пайтда, Тўрткўл ва Урганчда шундан бир минут кейин, Нукусда эса 2 минут кейин бошланади. Республикамиз шаҳарларида Қуёш тутилишининг энг катта фаза вақти тутилиш бошланганидан 1 соат кейин 68—87 процент атрофида бўлади. Тошкентда бу рақам 77 процентга етади. Республикамиз тўртинчи ва бешинчи соат минтақаси қисмида бўлганидан Бухоро, Самарқанд, Нукус ва тўртинчи минтақадаги бошқа шаҳарларда Қуёш тутилиши Тошкентдагига нисбатан бир соат олдин бўлишини унутмаслик керак.

— Қуёш тутилишини кузатишнинг илмий аҳамиятини айтиб берсангиз!

— Ҳақиқатан ҳам Қуёш тутилишини кузатиш катта илмий аҳамиятга эга. Умуман, бу галги Қуёш тутилишини мамлакатимизда Грузия ССРдан то Узоқ Шарққача бўлган оралиқда кузатиш мумкин. Шуни айтиш кераккн, асримизда СССРнинг мана шундай бепоён узунликдаги территориясида Қуёшнинг тутилиши охиргисидир. Навбатдаги Қуёш тутилишларида, яъни 1990 йил 22 июнь ва 1997 йил 9 мартда бўладиган бу ноёб табиат ҳодисаларида Ой сояси мамлакатимиз территориясининг жуда оз қисмини эгаллаб, аҳоли унча кўп яшамайдиган жойлардан ўтади.

Иттифоқимизда Қуёшнинг тўла тутилиши икки соат мобайнида 8250 километрлик масофада бўлади. Айниқса, Байкал-Амур магистралининг кўп участкаларида уни кузатиш жуда қулай.

СССР Фанлар академияси Қуёш тутилишини кузатиш учун махсус комитет ташкил этди. Бу комитет барча экспедициялар фаолиятини мувофиқлаштирмоқда. Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Астрономия институтининг илмий ходимларидан иборат катта бир группа Кемерово областида кузатиш ишларини олиб бормоқда. Яна бир группа Красноярск ўлкасига жўнаб кетди.

САЛЬВАДОРДАГИ АҲВОЛ

САН-ХОСЕ. Сальвадор ва Гондурас ҳарбийлари Сальвадорнинг Чалатенанго департаментидаги исёнчилар ва тинч аҳолига қарши Гондурас территориясидан жазо операцияларини авж олдириб юборди. Фарабундо Марти номли миллий озодлик фронтининг хабар қилишича, бу операциялардан мақсад — ватанпарварларнинг позицияларига орқадан зарба бериш ва уларни қувватлаётган деҳқонлардан ўч олишдир.

Гондураснинг бир қанча касаба союз ва жамоат ташкилотлари икки мамлакат ҳарбийларининг мудҳиш «ҳамкорлиги»га қарши қатъий норозилик билдирди. Улар Сальвадор хунтасининг терроридан қочиб Гондурас территориясида беқинган сальвадорлик минглаб қочоқларга хавфсизлик кафолатини таъминлашни ҳам Гондурас маъмурларидан талаб қилдилар. БМТнинг қочоқлар иши билан шуғулланувчи олий комиссари бошқармаси бу талабни қувватлаб чиқди.

Бу орада Сальвадорда охранка агентлари билан хунта хизматида турган ҳарбийлаштирилган отрядларнинг қонли жиноятлари давом этмоқда. Ўтган кун Сан-Сальвадор чеккаларида 12 киши ваҳшиёна ўлдирилди. Исёнчиларга ён босишда шубҳаланган яна 10 нафар тинч аҳоли Санта Ана посёлкасида отиб ташланди.

(ТАСС, 29 июль).

ҚЎШИМЧАСИ ҲАМ БАЖАРИЛАДИ

ТОШКЕНТ районидаги Навоий номли колхознинг ўртоқ С. Жўраев бошлиқ бригадаси аъзолари мўлжалдаги 880 тонна ўрнига 950 тонна сабзавот топшириб, колхоз планининг бажарилишига салмоқли ҳисса қўшдилар. Улар ўз имкониятларини ҳисоблаб чиқиб, яна 480 тонна маҳсулот етказиб беришга аҳд қилдилар. Ҳозир далаларда иш қизғин. Ҳосилни йиғиб олиш ва давлатга топшириш ишлари жадал боряпти. Кечки экинлар парвариши кучайтирилган. Суратларда: (чапда) бригада бошлиғи С. Жўраев Р. Азизов билан биргаликда ҳосилнинг сифатини кўздан кечирмоқда. (Ўнгда) илғор колхозчи М. Файзиева. Бу миришкор деҳқон кундалик топшириқларини ортиғи билан бажариб, кўпчиликка намуна бўлаётир.

С. Ҳожиев фотолари.

ХОНАДОНДА ПАРРАНДАЧИЛИК

Одатда баҳорда томорқа участкаси бўлган кўпгина қишлоқ хўжалик меҳнатчилари ва шаҳарликларнинг хонадонлари «гавжум» бўлиб қолади. серташвиш хўжалик—жўжалар пайдо бўлади. Дарҳақиқат, ҳозирги қишлоқ хонадонини уй паррандалари, айниқса товуқларсиз тасаввур этиб бўлмайди. Товуқлар уй хўжалигига фойдали бўлиши учун уларни қандай боқиш керак.

Қуйида Ўзбекистон чорвачилик илмий-тадқиқот институти матбуот хизматининг институт катта илмий ходими, биология фанлари кандидати Т. А. Решетова билан қилган суҳбатини қишлоқ меҳнатчилари эътиборига ҳавола этамиз.

— Тамара Аркадьевна, уй паррандачилигини нимадан бошлаш керак?

— Ҳамма нарса ҳисобкитобдан бошланади. Биринчидан, товуқхона фойдали саҳнини аниқлаш керак. Бунда ҳар квадрат метр ерда 5—6 тадан катта ёшдаги товуқ боқиш мумкинлигини унутмаслик зарур. Иккинчидан, жўжаларнинг тахминан ярми хўроз бўлиб чиқиши мумкин. Улардан уч ойлик даврида қутилиш керак. Жўжаларнинг баъзилари нобуд бўлиши мумкин. Бу нарса уларнинг қандай боқилишига боғлиқ. Ана шуларнинг ҳаммаси аниқлаб олинса, боқиш учун қанча парранда сотиб олиш кераклигини билиш осон бўлади.

Товуқхонага бўладиган талаб қуйидагича: товуқхонада елвизак бўлмаслиги, томи мустаҳкам, поли эса қуруқ, қаттиқ тупроқли бўлиши керак. Уни парранда боқишдан олдин дезинфекциялаш зарур. Товуқлар қўниб ўтириши учун енгил ходалар ташланиши, уларнинг биринчиси полдан 15 сантиметр баланд бўлиши шарт.

— Паррандаларни қандай қилиб яхшироқ танлаб олиш ва боқишни ташкил этиш мумкин?

— Энг яхшиси давлат паррандачилик фабрикаларидан тухум қилишга мўлжалланган жўжаларни сотиб олиш керак. Улар одатда зотдор, бинобарин маҳсулдор бўлади. Бундай товуқда ўз тухумини босиб жўжа очириш инстинкти бўлмайди. Ва, ниҳоят бунда бир хил ёшдаги жўжаларни зарур миқдорда сотиб олиш мумкин. Бу эса уларни парвариш қилишни осонлаштиради.

Суткалик жўжаларни қоғоз тўшалган қуруқ ва иссиқ бинога, ҳар квадрат метр саҳнга 10—15 тадан жойлаштирилади. Ҳарорат режимини уй-рўзғорда ишлатиладиган иситиш прибори ёрдамида вужудга келтириш мумкин. Биринчи беш кунликда ҳавонинг ҳарорати 32—35 даража бўлиши, иккинчи беш кунликда эса 28 даражага келтирилиши, шундан кейинги ўн кунликда 24 даража, жўжа бир ойлик бўлганда эса 18 даражага туширилиши керак. Паррандаларда аввал бошданоқ «биологик соат»ни тўғри белгилаб қўйиш керак. Бунинг учун суткада куннинг ёруғ қисмини 8,5 соатгача камайтириш, шундан кейин эса ҳар ҳафтада ярим соатдан узайтириб, 14 соатга етказиш керак.

Паррандалар совуқ қотаётганлиги ёки исиб кетаётганлигини ўзларини қандай тутишига қараб аниқлаш мумкин: агар жўжалар совуқ қотаётган бўлса иситгич ёнига ғуж бўлиб оладилар, чийиллайдилар, исиб кетганда эса кўп сув ичиб, кам овқат ейдилар.

Жўжани очиб чиққандан кейин 12 соат ўтгач озиқлантирилади. Шунинг учун ҳам озуқани амалда улар сотиб олинган куни бериш керак. Шундай қилинмаса уларнинг кўпи нобуд бўлиши, ривожланишдан орқада қолиши мумкин. Уларнинг чимхўрлигини жиғилдонига қараб билиш мумкин. Нимжон жўжаларни алоҳида ажратиб, томизғич ёрдами билан икки-уч марта суюқ озуқа томизиш керак бўлади. Шунда уларнинг иштаҳаси тез тикланади. Жўжалар ичадиган сув қулай жойда бўлиши керак. Организм сувга қониқмаса, жўжа нобуд бўлиши мумкин. Профилактик мақсадларда сувга озгина миқдорда марганцовка қўшиш мумкин.

Жўжаларга сўк, маккажўхори ва буғдой уни, қаттиқ қайнатилиб қуруқ сут қўшилган тухум ва майдаланган кўк пиёз, беда, райграс, шунингдек каротинга бой қирилган сабзи берилса яхши бўлади. Буларнинг ҳаммаси аралаштирилган ҳолда берилади.

Жўжалар беш кунлик бўлгандан кейин озуқага бор ва майдаланган чиғаноқ, донадор қум қўшилади. Озуқа чиқитларидан қайнатилган картошка, нон, сухари жуда кетади. Простокваша ва сувда эритилган озуқа ачитқиси жўжаларга жуда фойдали. Жўжалар йигирма кунлик бўлганда аста-секин донга ўргатилади.

— Кўпинча уй шароитларида парранда боқишда дон товуқхона ёки бевосита ҳовлига сочилади. Шу тўғрими?

— Бунда шуни айтиш керакки, товуқ чўчийдиган парранда. Шу тариқа дон сочиш уни қўрқитиб юбориши, бунда озуқанинг ёмон ўзлаштирилиши, ҳатто парранда касал бўлиб нобуд бўлиши мумкин. Бундан ташқари шундай озиқлантирилганда жўжалар ғуж бўлиб қолади, кучлироғи кўпроқ дон ейди, заифроқларига эса камроқ тегади. Бунинг устига озуқанинг бир қисми тупроққа қоришиб кетади. Шунинг учун товуқларни махсус ясалган идишлардан озиқлантирган маъқул. Бунда улар донни бемалол ейди.

Катта ёшдаги товуққа ҳар кеча-кундузда юз грамм дон берилади. Ёзда арпа ёки буғдой, қишда эса жўхори берилгани маъқул. Бунда донли ва дуккакли барча экинларнинг донини, шунингдек, уларни қайта ишлаш чиқитларини қўшиб бериш мумкин.

ҚИШЛОҚ АҲОЛИСИ УЧУН

Яшил озуқа рационнинг муҳим элементидир. Яшил озуқани ҳар бир товуққа суткасига 15—20 граммдан бериш лозим. Майдаланган ёки боғча-боғча қилиб ташлаб қўйилган турли ўтлар, тарвуз ёки қовун пўчоқлари, ошхона, сабзавот ва мева чиқитлари шундай озуқа қаторига киради. Хушбўй ўтлар чиқитлари айниқса фойдалидир.

Баъзи кишилар товуққа ҳамма нарсани ташлайвериш мумкин, керагини ўзи топиб олади, деб ҳисоблайдилар. Айрим озиқ-овқат чиқитлари, масалан, гўшт, балиқ чиқитлари товуқнинг семириб кетиши ва тухум қилишини камайишига олиб келади.

— Товуқларни касалликлардан қандай муҳофаза қилиш мумкин?

— Товуқлар асосан шамоллаш ва меъда-ичак касалликларига чалинади. Юқумли касалликларнинг олдини олиш учун уй паррандаларини ёввойи қушлар билан алоқада бўлишига йўл қўймаслик керак, шунингдек, ўлат тарқалмаслик учун катта ёшдаги товуқлар йилига икки марта эмланиши зарур.

Товуқлар совуқда қолса, товуқхона елвизак ва зах бўлса шамоллаш касалликларига чалинади. Меъда-ичак, айниқса ич кетиш касаллигига чалинган товуқларга ҳар тўртта товуққа биттадан ҳисобида биомицин таблеткасини сувда эритиб бериш керак.

Шундай ҳам бўладики, жўжалар бир-бирини чўқиб ташлайди. Бундай ҳолларда ҳар бир товуққа ҳисоблаганда беш граммдан олтингугуртни озуқага аралаштириб уч кун давомида бериш самаралидир. Заиф ва касалга чалинган паррандага бир ҳафта давомида шунча миқдорда аскорбин кислотаси бериш керак.

— Уй паррандаларини қандай комплектлаш керак?

— Товуқ ва хўрозчаларни уч ойгача бирга сақлаш мумкин.

Шу вақтда хўрозлар одатда бир килограммга етади. Уларни гўштга жўнатиш керак бўлади. Улар бундан ортиқ сақланса паррандаларга ҳалақит бера бошлайди.

Товуқ олти ойликда тухум қила бошлайди. Улардан бир йилдан кўп фойдаланиб бўлмайди. Брак қилинган товуқлар, шунингдек хўрозларнинг ўрнига янги жўжалар сотиб олинади ва шу тариқа «парранда конвейерининг» давомийлиги таъминланади.

— Уйда парранда тухум учун боқилгани маъқулми ёки гўшт учун?

— Умуман паррандаларнинг қайси бир хилини боқиш ҳар кимнинг шахсий иши. Бироқ, гўштбоп товуқ ёки бройлерларни шахсий хўжаликларда боқишнинг нафи кам, бройлер алоҳида парвариш талаб қилади. У паррандачилик фабрикаларида боқилгани маъқул. Иккинчидан, бир хил ёшдаги бройлерлар айни бир вақтда семириб икки ойдан кейин ҳар биттаси бир ярим килограммгача етади. Улар дон ва омухта емни кўп талаб қилади.

Маълумки бройлерлардан тухум олиб бўлмайди. Бундан ташқари уларни ҳар икки ойда янгилаб туриш серташвиш иш ҳисобланади. Тухум қиладиган товуқлар етарли миқдорда бўлганида ва улар нормал парвариш қилиниб, озиқлантирилганида эса оилангизнинг парранда гўштига бўлган талабини тўла қондиради.

Ўзбекистон чорвачилик илмий-тадқиқот институтининг матбуот хизмати.

ЛИВАННИ ҲИМОЯ ҚИЛАЙЛИК

ҚОҲИРА, 30 июль. (ТАСС). Қатарда нашр этилаётган «Ал-Араб» газетаси барча араб мамлакатларига мурожаат қилиб, Тель-Авивнинг суверен Ливанга қарши давом этаётган агрессив ҳуружларига нисбатан ягона қатъий позицияда туришга чақирди. Газета сионистлар ва шерикларининг бу фитнадан мақсади Ливанни бўлиб ташлаш ва Фаластин революциясини тугатишдан иборат, деб ёзади. Араб халқлари бу режаларни барбод этишлари ва Ливаннинг мустақиллиги ҳамда территориал бутунлигини сақлаб қолишлари керак, деб таъкидлайди газета.

ЧЕТ ЭЛ ХАБАРЛАРИ

БАНИСАДРГА СИЁСИЙ БОШПАНА БЕРИЛДИ

ПАРИЖ, 29 июль. (ТАСС). Франция маъмурлари ўтган ойда Эрон парламенти томонидан давлат бошлиғи лавозимидан четлатилган Эроннинг собиқ президенти Банисадрга сиёсий бошпана бердилар. Франция ташқи алоқалар министрлигининг баёнотида Банисадрга шундай шарт билан сиёсий бошпана берилдики, у Франция территориясида сиёсий фаолият билан шуғулланмаслиги керак, деб таъкидлаб ўтилади.

Банисадр бугун эрталаб Париж яқинидаги «Эвре» ҳарбий аэродромига қўнган самолётда Францияга келди. У полициянинг кўп соқчилари ҳимоясида Франция пойтахти атрофидаги шаҳарларнинг бирига келтирилди.

Бу ерда ўтказилган матбуот конференциясида Банисадрга ҳамроҳ бўлиб келган Эрон ҳарбий ҳаво кучларининг полковниги Моэзи ёнилғи қуювчи «Боинг-707» самолётида собиқ президентнинг қочишини уюштирганлигини айтди. Бу самолёт Эрон осмонида гўё машқ қилиш учун Теҳрондан парвоз қилган. Самолёт Теҳрон ҳарбий аэродромидан учишидан сал илгари Банисадр тушган ёпиқ фургон унинг ёнига келган.

ТЕҲРОН, 29 июль. (ТАСС). Форс агентлигининг хабар беришича, Эроннинг қирувчи самолётлари ағдариб ташланган шоҳнинг собиқ учувчиси полковник Моэзи ўғирлаган ва ичида Банисадр жойлашган «Боинг-707» самолётини қувиб борганлар, аммо бу самолёт чегарадан ўтишга улгурган.

Эрон ташқи ишлар министрлиги давлат жиноятчиси бўлмиш собиқ президент Банисадрни ушлаб беришни Франция ҳукуматидан расмий суратда талаб этди. Ташқи ишлар министри Ҳусайн Мусави Хаменеи бу талаб бугун Франциянинг Теҳрондаги элчисига топширилганлигини айтди.

ИНДОНЕЗИЯДА ҚАНЧА ОРОЛ БОР

ЖАКАРТА, 30 июль. (ТАСС). Осиё билан Австралия қитъасини худди маржондек бирлаштириб турган Индонезияни одатда «уч минг оролдан иборат мамлакат» деб атайдилар. Аммо географлар Индонезия архипелагида анча кўп —13 минг 677 та орол бор деб ҳисоблайдилар. Аҳолининг сони ва тиғизлиги жиҳатидан Ява ороли биринчи ўринда туради. Мамлакат территориясининг фақат 7 процентини ташкил этган Ява оролида 147 миллиондан иборат Индонезия аҳолисининг қарийб учдан икки қисми яшайди.

МУСОБАҚАЛАР, УЧРАШУВЛАР

● УНИВЕРСИАДА. Бухарестда Жаҳон ёшларининг универсиадаси якунланди. Кеча — мусобақаларнинг сўнгги кунида тўққиз комплект медаль ўз эгаларига топширилди. Бу натижалардан қатъий назар Иттифоқимиз ёшлари умумкоманда ҳисобида биринчи ўринни эгалладилар. Улар ҳисобида 37 олтин, 35 кумуш, 33 бронза медали бор. Иккинчи ўринни эгаллаб турган руминиялик ёшлар эса 27 олтин, 16 кумуш, 17 бронза медалига сазовор бўлдилар.

● СУЗИШ. Тошкентлик мактаб ўқувчиси Лариса Белоконь Ғарбий Германиянинг Хайдельберг шаҳрида ўтказилган мусобақаларда юксак маҳорат кўрсатди. У Ватанимиз терма командаси составида ГФР ва Канада спортчилари билан беллашиб, 200 метрга брасс усулида сузишда маррага биринчи бўлиб етиб келди. Ҳамшаҳаримиз бу масофага 2 минут 35,83 секунд вақт сарфлади.

● СПАРТАКИАДА. Харьковда ҳунар-техника билим юртларининг XVI спартакиадаси бўлиб ўтаётир. Ҳозиргача программадаги 23 спорт турининг 18 тасига якун ясалди. Республикамиз терма командаси фахрли учинчи ўринни эгаллаб турибди. Олдинда ҳали эркин кураш, стол тенниси, баскетбол, акробатика ва футбол мусобақалари бор. Улар август ойининг охирларида ва сентябрь ойининг бошларида ўтказилади.

● ВЕЛОСПОРТ. «Оқ тун» соврини учун Ленинград, Таллин шаҳарлари ўртасидаги 1234 километрлик масофада ўтказилган халқаро турнир ниҳоясига етди. Ватанимиз велоспортчилари бу сафар учинчи бўлдилар. Терма командамиз сафида тошкентлик динамочи Шоҳид Загреддинов ҳам иштирок этди.

Редактор
Н. НАСИМОВ.

Телевидение

31 ИЮЛЬ

МТ—«ВОСТОК»

9.00 — Время. 9.40 — Гимнастика. 10.05 — Мультфильм. 10.15 — Синдикат-2. Кўп серияли телевизион бадиий фильм. 2-серия. 11.20 — Ҳайвонот оламида. 12.20 ва 15.00 — Янгиликлар. 15.20 — Ҳужжатли фильмлар. 16.10 — Ҳунар-техника билим юртларида нимага ва қандай қилиб ўргатишади. 16.40 — Москва ва москваликлар. 17.10 — Халқ талантлари. 17.55 — К. Тренев. Любовь Яровая. 18.45 — Фильм-концерт. 19.15 — Дунё воқеалари. 19.30 — Илья Николаевич Ульянов туғилган куннинг 150 йиллигига. 20.00 — Халқаро конкурслар лауреати С. Иголинский чалади. 20.20 — Синдикат-2. Кўп серияли телевизион бадиий фильм. 3-серия. 21.30 — Время. 22.05—Ҳужжатли фильмлар. 22.45 — Дунё воқеалари. 23.00 — Лўлилар қўшиқлари ва рақслари.

ЎзТВ-I

11.25 — Кўрсатувлар программаси. 11.30 — Бойчечак. 12.00 — Я. Худойқулов. «Гулнома». Мажидий номли Каттақўрғон драма театрининг спектакли. 13.40 — Она қалби. Бадиий фильм. 18.15 — Кўрсатувлар программаси. 18.20—Қўғирчоқ фильм. 18.30 — Фильм-концерт. 19.00 — «Ёшлик» студияси кўрсатади. 19.30 — Ахборот. 19.45 — Халқ контроли экрани. 20.15—Ҳужжатли фильм. 20.30—Ахборот. 20.45 — Концерт. 21.30 — Время. 22.05 — Дунё воқеалари. 22.35 — «Марецкая ҳақида нималарни биласиз?». Фильм-портрет. 24.00 — Кўрсатувлар программаси.

ЎзТВ-II

18.35 — Кўрсатувлар программаси. 18.40 — Болалар учун фильм. 19.50 — Ҳужжатли фильм. 20.00 — Янгиликлар. 20.25 — Сарой таклиф этади. 20.55 — Ҳужжатли фильмлар.

НОН ҲАМИША АЗИЗ БЎЛГАН

Кишилар қадим замонлардан нонга алоҳида муносабатда бўлиб, уни олтинга, қуёшга, ҳаётга қиёслаб келганлар. Нонни тежаб-тергаганлар, унинг шарафига мадҳиялар ўқиганлар, нон билан меҳмонларни кутганлар.

БУГУН, ҲУРМАТЛИ ГАЗЕТХОН, ҚУЙИДА ХУДДИ АНА ШУ «БУЮК ИХТИРО», УНИНГ ТАРИХИ, НОННИНГ БУГУНГИ ҚАДР-ҚИММАТИ ҲАҚИДА ФИКРЛАШМОҚЧИМИЗ.

Бугунги кун нонни қандай ва у қандай ёпилади?

Улуғ рус олими Климент Аркадьевич Тимирязев шундай деган эди: «Биз энг ажойиб-ғаройиб фактларга ҳам эътибор бермаймиз, чунки улар ниҳоятда оддий нарсалардир. Чиндан ҳам инсоният заковати ихтиро этган энг буюк ихтиролардан бири бўлган, ажойиб қилиб ёпилган буғдой нонни дастурхонда ушатганимизда бу ҳақда сира ўйлаб кўрганмизми?».

Кремлдаги «нон саройи» бир кунда 5 тонна нон ёпган ва у билан қарийб 5 минг кишини боққан. Совет даврида қурилган нон заводларининг ҳар бири кеча кундузда 300—500 тонна нон ишлаб чиқаради.

Мамлакатимизда 600 номда нон маҳсулотлари чиқади.

Сулидан ёки сули —буғдой аралашма унидан ёпилган нонлар —кенг тарқаляпти. Майин тортилган ундан тайёрланган нон ўзининг яхши таъми, мағзи, чўзилувчанлиги, ёқимли ҳиди билан ажралиб туради. Нонният Бородин, Минск навлари жуда чиройли, пўрсилдоқ бўлади ва узоқ вақт қотмай сақланади.

Буғдой унидан қолипли ва қолипсиз нонлар ёпилади. Яхши навли нонлар рецептурасига сут маҳсулотлари, шакар, маргарин киради.

Майда дона нон маҳсулотлари —рожки, рогалик, булочкалар жуда кенг расм бўлган.

Турли касалликларга мубтало кишилар учун махсус навли нонлар ишлаб чиқарилади. Ана шу нон ва нон маҳсулотларининг рецептураси ҳар хил бўлиб, уларга туз солинмаган, хлориддан холи нонлар, кислоталилик даражаси пасайтирилган булочка, қоқ нон ва моддалар турли миқдорда қўшиб тайёрланган нон маҳсулотлари киради.

Нон тўғрисида биз нималарни биламиз?

Нон неча ёшда?

Инсон ғалла экинларини йиғиштириб ола бошлаган ва уларни ўстира бошлаган 16 минг йилдан зиёд муқаддам ер юзида нон пайдо бўлган. Аввал кишилар донни хом ҳолида истеъмол қилишган. Кейин уни икки тош ўртасида эзиш ва сув билан аралаштиришни ўрганишган, олов пайдо бўлиши билан эса дон бўтқасидан нон ёпадиган бўлишган. Орадан кўп минг йиллар ўтиб, қадимги Мисрда биринчи марта оширилган хамирдан фойдаланиш расм бўлди. Нон ёпиш санъати кейинроқ мисрликлардан греклар ва римликларга ўтди.

Нон тўғрисида қизиқ фактлар

«Нон» сўзи келиб чиқиш жиҳатидан қадимги Греция новвойлари номи билан боғланган, улар нонни тайёрлашда махсус шаклли идиш-товалардан фойдаланишган. Идиш эса «клибанос» деб аталган.

Франция қироли Генрих IV ўз титулига яна бир ном —«нон» «нон қироли» номини ҳам қўшган эди. Бу билан фуқарони ким нон билан таъминлаганига ишора қилган эди. Демак, қирол энг улуғ ҳукмрон ҳисобланган.

Гомернинг гувоҳлик беришича, қадимги Греция оқсуяклари нонни мутлақо мустақил таом ҳисоблашган ва уни бошқа таомлардан алоҳида тановул қилишган.

Қадим замонда нонга кўпгина халқларда қуёш ва олтин сифатида қаралиб, у ягона рамзий белги —ўртадаги доира нуқта шаклида ифодаланган.

Қадимги Римда бир неча катта новвойхона ташкил этилган, авлод-аждоди нон ёпиш билан шуғулланган новвойга 2 минг йил муқаддам ёдгорлик ўрнатилган. Ёдгорлик ҳозирги кунимизгача сақланиб қолган.

Энг йирик новвойхона Измайловода бўлиб, у подшо саройи ихтиёрида бўлган ва «нон саройи» деб номланган. У палаталарга бўлинган бўлиб, уларнинг ҳар бирида маълум хил нон тайёрланган.

Ўрта аср бошларида кўпгина Европа мамлакатларида нониинг янгилик даражаси ва социал аҳвол ўртасида уни тановул қилиш жиҳатидан жуда катта фарқ бўлган. Қирол оиласи фақат янги ёпилган нонни тановул қилган. Кеча ёпилган нон олий табақага, икки кун олдин ёпилган нон майда дворянларга, уч кун олдин ёпилган нон эса монах ва мактаб ўқувчиларига белгилаб қўйилган.

Қадимги Греция ва қадимги Мисрда нонниниг шифобахш ролига алоҳида аҳамият беришган. У ошқозон касалига малҳам бўлади деб ҳисоблаганлар. Бир қатор қадимги табиблар ноннинг фақат бир урвоғининг ўзи ҳам ошқозон оғриғини қолдиради, деб ишонтирганлар.

Оттоман империясида новвойнинг алдоқчилиги қаттиқ жазоланган. Уни арқонга боғлаб, ўғирлик моли билан бирга кўчада сазойи қилганлар.

Қадимги Ҳиндистонда эрамизнинг дастлабки асрларида жиноятчиларга маълум вақтгача нон ейишни таъқиқлаш билан уларни жазолаганлар. Нон бермаслик муддати жиноятнинг оғир-енгиллигига қараб белгиланган.

Ноннинг сифатини қандай кузатганлар?

Москва князлиги шаҳарларида нон савдосига баҳолар ва сотилаётган нон маҳсулотларининг сифати учун ҳукумат назорати ўрнатилган эди.

Мабодо нонни назорат қилувчилар нон ва калачлар белгиланган оғирликка мувофиқ бўлмаса, ёки тасдиқланган нархдан юқори баҳода сотилаётганлигини аниқласалар, у ҳолда чоризм фармойишига мувофиқ айбдорларга жарима солинган. Айбдордан турли суммадаги пул жаримаси ундирилган. Ҳаддан зиёд жиноят қилган айбдор тан жазоси билан жазоланган. Назоратчилар «...ноннинг сифатини ҳамма жиҳатдан беками-кўст текширишлари керак эди».

Русларда новвойчилик

Ўн биринчи асрдаёқ Россияда сули унидан ошириб «нордон нон» ёпила бошлаган. Уни тайёрлаш катта санъат бўлган. Уни тайёрлаш махсус ачитқи (каслар)га асосланган. Нонларни тайёрлаш ғоят махфий сақланиб, авлоддан-авлодга ўтиб келган. Бундан ташқари, буғдой унидан монастир новвойхоналарида нон ёпишган. XVI асрга келиб новвойлар, нончилар, калачниклар, пирожнийчилар, пряникчилар, блинчилар ва ситникчиларга бўлинишган.

Москвада катта-катта новвойхоналар ишлаган. Уларни нон ҳовлилари деб аташган. Бу ерда турли печларда катта-катта буғдой нонлари, калачлар, сули буханкалари ёпилган, пироглар ва ватрушкалар тайёрлайдиган алоҳида печлар бўлган.

Кўпгина новвойлар монастирларда ишлаганлар. Уларнинг ҳар бири кунига 900 кишига нон тайёрлар эди.

Ўзбек нонлари

Патир

Республикамиз новвойларининг маҳсулотлари ўзига хос жиҳатлари билан фарқ қилади. Нон тайёрлашнинг катта санъати, анъаналари қадим замонлардан буён давом этиб келяпти.

Нон тайёрлаш рецептураси жуда оддий. Ун, хамиртуриш ва сув бўлса, бас. Баъзан сув ўрнига сут қўшилади. Бундай оби-нонлардан ташқари ёғ ва тухум қўшиб патир тайёрланади. Бундай нонлар, ўн-ўн беш кун мобайнида яхши сақланади.

Бундан ташқари седана, пиёз солиб ёпилган тандир нонлар элимизда жуда машҳур. Маккажўхори зоғораси ,унга ошқовоқ қўшиб тайёрланган зоғора, нўхот уни нони ҳам кўпларга ёқади.

Оби-нон

Мамлакатимизнинг ҳар бир республикасида нон ёпишнинг турли хил анъанавий усуллари бор

НОН ҚАДРИ

Ҳамиша нонга ҳурматсизлик инсон учун катта ҳақорат сифатида қаралган. Ноннинг увоғи ҳам нон, дейишади. Одатда ёшликдан кишини ҳар бир бурда нонни авайлаш ва қадрлашга ўргатиб келинади.

МУҲТАРАМА УЙ БЕКАЛАРИ!

Оилангиз эҳтиёжига яраша миқдорда нон сотиб олишга ҳаракат қилинг. Ортиқча олиб, исроф қилманг.

Суви қочган нон, янги нонга нисбатан фойдалидир, Врачлар нонни истеъмол қилишдан олдин сувини қочиришни маслаҳат беришади.

Қотган нонни асло ташлаб юборманг. У моҳир қўлларда қайтадан ажойиб таом бўлади. Бу таомларнинг кўпчилигини осон йўл билан тайёрлаш мумкин.

Қотган нондан масалан, оддий нон талқони ёки қовурма тайёрлашингиз мумкин. Бурдаланган буғдой нон сарёғда икки томони қизаргунча қовурилади. Уни наҳорда чой ёки кофе билан истеъмол қилиш мумкин.

Агар сиз шўр талқон қилмоқчи бўлсангиз, нонни кубикчалар шаклида кесинг ва қовуриш олдидан уларни номакобга ёки сутга ботириб олинг. Турли маҳсулотлардан фойдаланиб, мураккаб талқон тайёрлаш мумкин. Шулардан энг оддийси, олмали талқондир. Буғдой нон бурдаларини ёққа ботиринг, артилган олма солинг, агар унинг устига бир қатлам ёнғоқ сепилса, янада яхши бўлади.

Қотган нонга хилма-хил бошқа маҳсулотлар қўшиб ҳам антиқа таомлар тайёрлаш мумкин. Шулардан бири иштаҳа очар таом сельди (ереванча)дир. Уни тайёрлаш учун қотган нон сувда ёки сутда бўктирилиб, гўшт қиймалагичдан ўтказилади ва хом қаймоқ қўшилади. Сўнг қориштирилиб, элакдан ўтказилади. Унинг устига янги помидор, петрушка ва пишлоқ қўйилади.

Сули ва буғдой нонлари қадимдан суюқ таомлар билан истеъмол қилинган.

Қиймаланган тухумли шўрва. Бунинг учун юз грамм нон майда қилиб кесилади, духовкада қовурилади, яна юз грамм нон ёғда қовурилади. Қозончага қовурилган нон, қуруқ талқон, майдаланган тухум, майда тўғралган укроп ва петрушка кўки солиб, шўрваси билан дастурхонга тортилади.

Сиз кўп вақт сарфламай, сузма ва сабзи қўшиб нондан таом тайёрлашингиз мумкин. Бурдаланган буғдой нони сутга бўктирилади. Қайнатилган сабзи йирик-йирик қилиб тўғралади. Нон, сабзи, сузма, тухум ва шакар аралаштирилади, сўнгра у ёғ суртилган товага солинади ва 40 минут мобайнида духовкада пиширилади.

Қадимий халқ ичимлиги рус кваси ҳам нондан тайёрланади. У чанқоқни яхши қондиради ва чарчоқни қолдириш хусусиятига эга. Квасни тайёрлаш рецепти кўп. Шулардан бири—лимонли (полякча) квасни тайёрлаш билан танишинг. Қотирилган сули нони қайноқ сувга солинади ва бир неча соат мобайнида димланади. Сўнгра у тиндирилгач, хамиртуруш ва лимон суви (лимон кислотаси) солинади. Бир кеча кундуздан кейин у шишаларга қуйилиб, оғзи маҳкамланади ва уч кун муздай жойда сақланади.

ҲУРМАТЛИ УЙ СОҲИБАЛАРИ!

Қотган нондан таомлар тайёрлаш билан дастурхонимиз ранг-баранг бўлишини таъминлабгина қолмай, балки инсон меҳнатининг энг муҳим маҳсулоти — нонга алоҳида эътибор берганлигингизни ҳам ёдингизда тутинг.

«СОЮЗТОРГРЕКЛАМА» БУТУНИТТИФОҚ БИРЛАШМАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН АГЕНТЛИГИ.

Р. 02162. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси, Тошкент шаҳри, ИНДЕКС 64684. Б. 1685,